

Maa- ja metsätalousministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@mmm.fi

Viite: Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö MMM022:00/2008, 4.12.2013

LAUSUNTO LUONNOKSESTA UUDEKSI KALASTUSLAIKSI

Maa- ja metsätalousministeriö on viitekirjeellään pyytänyt Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi kalastuslaiksi.

Pyydettynä lausuntonaan Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) esittää seuraavan.

Tutkimuslaitos kannattaa lakiluonnoksen yleisiä lähtökohtia ja pitää niistä johdettua pykäläkokonaisuutta perusteluineen pääpiirteissään onnistuneena, mutta esittää huomautuksia alla oleviin asiakokonaisuuksiin.

Yksittäisiin lainkohtiin ja niiden perusteluihin liittyvät yksityiskohtaiset kommentit ja muutosesitykset ovat lausunnon lopussa olevassa liitteessä.

Sosiaalinen kestävyys

Lakiluonnoksessa yhdeksi yleistavoitteeksi nostettu sosiaalinen kestävyys korostaa ihmisten hyvinvointia ja mahdollisuuksia hallita omaa elämäänsä. Keskeisiä näkökulmia ovat oikeudenmukaisuus, hallintaprosessien hyväksyttävyyys ja sopusointu ihmisten kulttuuristen käsitysten kanssa. Luonnoksen perusteluissa todetaan, että ehdotuksen perustana on alhaalta ylöspäin lähtevä suunnittelujärjestelmä, jonka keskiössä ovat paikalliseen ja alueelliseen yhteistyöhön ja tietoon perustuvat entistä sitovammat kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat. Tämä on hyvä ja kannatettava peruseriaate, koska kalakannat ja kalatalouden olosuhteet vaihtelevat

alueittain, ja paikallisesti yhdessä suunnitellut ja hyväksytyt ratkaisut ovat yleensä käytännössä toimivimpia.

Lakiluonnoksessa on toisaalta elementtejä, jotka nyky muodossaan saattavat jopa vahvistaa ylhäältä alaspäin suuntautuvaa keskitettyä ohjausta. Muun muassa istutuspolitiikan ja kalastuksen sääntelyvastuun osittainen siirtäminen viranomaisahoille voi vähentää paikallisten toimijoiden vaikuttamismahdollisuuksia. Samaan suuntaan saattaa vaikuttaa se, että jatkossa alueellista ja paikallista kalavarojen käytön ja hoidon suunnittelua tulisivat yhä enemmän ohjaamaan valtakunnallisissa kalavarojen hoitosuunnitelmissa asetetut suuntaviivat. Lisäksi kalastuslailla toimeenpannaan mm. luontodirektiivin kalakantoihin kohdistuvia velvoitteita ja edistetään rahoitusta ohjaamalla vesienhoidon, merenhoidon ja muiden valtakunnallisten strategioiden ja ohjelmien toteuttamista.

Edellä mainitut ylätasoinen toimet ja raamit ovat todennäköisesti välttämättömiä, mutta tutkimuslaitos toivoo, että kyseisten valtakunnallisten suunnitelmien, strategioiden ja ohjelmien perusteella asetetaan aluetasolle vain ehdottoman tarpeelliset, yleisluontoiset tavoitteet. Yksityiskohtaisiin toimenpiteisiin asti ulottuva valtakunnallinen suunnittelu voisi vesittää paikallisen ja alueellisen suunnittelun merkitystä ja vähentää sidosryhmien kiinnostusta aluetason toimintaan. Lisäksi tulisi pyrkiä rakentamaan mekanismi, jolla paikallista ja alueellista tietoa siirtyy alueellisista suunnitelmista kansallisiin ohjelmiin tai suunnitelmiin. Tällaiset suunnitelmat tulisi päivittää riittävän usein. Näistäkin asioista olisi syytä säätää peruserälaakkeet lakiin.

Kalatalousalueet muodostavat keskeisen alueellisen yhteistyöelimen, jossa ihmiset voivat edistää tärkeäksi kokemiaan kalataloudellisia tavoitteita omassa elinympäristössään. Tästä syystä kalatalousalueiden tulevassa rajauksessa tulisi kalakantojen ja luonnonolosuhteiden lisäksi ottaa huomioon myös mahdolliset alueelliset erot kalatalouskulttuurissa, jotta osallistuvat tahot kokisivat toiminnan kalatalousalueen tasolla merkitykselliseksi.

Paikallisten toimijoiden osallistumismotivaatio riippuu mahdollisuudesta tehdä konkreettisia toimenpiteitä kalavesiensä parantamiseksi. He eivät todennäköisesti ole niinkään kiinnostuneita suunnittelusta, johon kalatalousalueiden toiminta näyttäisi jatkossa vahvasti painottuvan. Motivoinnin kannalta olisikin tärkeää, että toiminnan rahoitus turvataan niin, että suunnitelman laatimisen, ylläpidon ja seurannan lisäksi varoja riittää myös suunnitelman toteuttamiseen.

Koska kalastuksen tavoitteet ja olosuhteet vaihtelevat alueittain, kalatalousalueilla tulisi olla joustavat mahdollisuudet suunnitella ja päättää kalastuksesta ja kalavesien hoidosta sovittaen yhteen myös laajemmat alueelliset intressit. Sosiaalisen kestävyuden ja vuoropuhelun kannalta on tärkeää, että eri tahot myös kalatalouden ulkopuolelta voivat monipuolisesti osallistua kalatalousalueiden yleiskokouksiin. Tämän vuoksi osallistumismahdollisuutta ei tulisi rajata erikseen mainittujen kalatalousalan tahojen lisäksi vain ympäristöjärjestöille. Kalatalousalueilla olisi hyvä olla oikeus kutsua yleiskokoukseen muitakin asiantuntijoita, joilla on kokouksessa läsnäolo- ja puheoikeus.

Lakiluonnoksessa mainitut alueelliset kalatalouden yhteistyöryhmät ovat tervetullut lisä kalastuslainsäädäntöön. Yhteistyöryhmillä on mahdollisuus toimia linkkeinä alueen

keskeisten paikallisten tahojen ja viranomaisten välillä edistäen ajankohtaista tiedonvaihtoa molempiin suuntiin sekä arvoja ja intressejä koskevaa vuoropuhelua. Yhteistyöryhmät voivat muodostua myös tärkeiksi tutkimustiedon ja paikallisen tiedon kohtaamispaikoiksi. Mahdollisimman monipuolisen tiedonsaannin ja vuoropuhelun edistämiseksi yhteistyöryhmien toimintaan osallistumisen tulisi olla avoinna kulloinkin keskeisimpien intressitahojen edustajille, eikä näitä ryhmiä tulisi rajata tai nimetä laissa tiukasti.

Vesialueiden käyttöä koskevissa erilaisissa intressivertailuissa ja kaavoituksessa kala- ja kalastusasiat ovat usein jääneet varsin vähälle huomiolle. Tätä tilannetta saattaisi parantaa se, että ELY-keskukset velvoitettaisiin toimittamaan alueensa hyväksytyt käyttö- ja hoitosuunnitelmat tiedoksi myös kaavoittaville viranomaisille. Näin kala- ja kalastusasiat voisivat saada nykyistä enemmän huomiota yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Kalastuselinkeinot

Yksi kalastuslain uudistamisen keskeisistä tavoitteista on ollut ammattikalastuksen, lakiluonnoksessa uudelleen nimettynä *kaupallisen kalastuksen*, toimintaedellytysten parantaminen. Elinkeinoon harjoittajien määrä on vähentynyt, mistä on ollut seurauksena kotimaisen kalan niukka tarjonta. Perusongelmana on ollut kaupallisten kalastajien aseman ja ammatin harjoittamisen yleisten toimintaedellytysten heikkeneminen, joka on seurausta monista ympäristössä ja yhteiskunnassa tapahtuneista muutoksista. Tämän vuoksi on tärkeää, että nyt uusittavassa kalastuslaissa pyritään mahdollisimman tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti turvaamaan ja parantamaan ammatin harjoittamisen edellytyksiä.

Kaupallista kalastusta pyrittäisiin edistämään muun muassa antamalla ELY-keskuksille oikeus myöntää määräaikaista alueellisia lupia kaupallisen kalastuksen harjoittamiselle. Tällaiset luvat olisivatkin konkreettinen parannus nykytilaan, jossa kalavesille pääsyn hankaluus on monin paikoin ollut yksi kaupallisen kalastuksen kehittämisen esteistä. Monine ehtoineen lupamenettely saattaa kuitenkin käytännössä osoittautua hankalaksi. Ehto, jonka mukaan luvanvarainen toiminta ei saisi aiheuttaa merkittävää haittaa alueen rannanomistajille tai -haltijoille tai alueen muulle käytölle, ei tässä ole välttämätön, koska pykälässä 50 säädetään vastaavasta asiasta kaikkea kalastustoimintaa koskien. Ehtojen tarkistamisen lisäksi RKTL ehdottaa harkittavaksi kaupallisten kalastajien alueellisen luvan määräajan pidentämistä nyt ehdotetusta viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, koska kaupalliset kalastajat voivat joutua tekemään paikkaan sidottuja pitkäaikaisia pyydysinvestointeja.

Kalastuselinkeinoa ja kotimaisen kalan saatavuutta pyritään lakiluonnoksessa edistämään myös helpottamalla kaupalliseksi kalastajaksi rekisteröitymistä. Jatkossa pääsääntöisesti kaikki kalaa myyvät luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt olisivat kaupallisia kalastajia, jollaiseksi rekisteröityminen perustuisi suhteellisen yksinkertaiseen ilmoitusmenettelyyn. Tutkimuslaitos pitää tätä menettelyä tervetulleena.

Lakiluonnoksessa esitetään myös yhtä poikkeusta yllä kuvattuun perusmenettelyyn. Suoraan kuluttajille enintään viisi kiloa sisävesiltä pyydyttyä kalaa vuorokaudessa myyvät voisivat jäädä kaupallisen kalastuksen määrätyksen ulkopuolelle. Tällainen poikkeus yleissäännöstä vaikeuttaa säännösten valvontaa ja hämärtää ansiokalastuksen ja muun kalastuksen rajaa tilastoinnissa ja muussa tiedon keruussa. Toisaalta näin pienimuotoisella myynnillä ei ole suurta merkitystä kalakannoille tai kaupalliselle kalastukselle. Lisäksi pienimuotoisen myynnin salliminen vahvistaa paikallista yhteisöllisyyttä, edistää saaliiden hyötykäyttöä ja monien alikalastettujen vesien hyödyntämistä. Näiden syiden vuoksi tutkimuslaitos ei vastusta poikkeusta, mutta pitää myynnille esitettyä viiden kilon vuorokausirajaa ongelmallisena.

Vaikean valvottavuuden lisäksi kilomääräisen rajan ongelmana on mm. se, että raja kohtelee eri lajeihin erikoistuneita kalastajia eri tavoin. Esimerkiksi koko pyyntikauden kestävä rapujen tai muikun mädin viiden kilon vuorokausimyynti on jo varsin laajaa kaupallista toimintaa. Sen sijaan lahnaa myydessä sama määrä ei enää tunnukaan suurelta. Tutkimuslaitos esittää harkittavaksi, että luvalliseksi säädettäisiin *satunnainen, pienimuotoinen myynti yksityishenkilöille* ilman tarkkaa kilomääräistä rajaa.

Jos kilomääräisestä rajoituksesta kuitenkin halutaan pitää kiinni, voitaisiin vuorokausirajan sijaan harkita viikkorajoitusta, joka voisi olla esimerkiksi parikymmentä kiloa viikossa. Näin luvalliseen hyötykäyttöön saataisiin myös vapaa-ajankalastajan satunnainen kymmenen kilon hauki tai yllättävän suuri muikkusaalis. Laajan ja järjestelmällisen myyntitoiminnan estämiseksi myyntimäärälle voitaisiin toisaalta asettaa myös vuositason yläraja, esimerkiksi 300 kiloa vuodessa. Toisaalta tutkimuslaitos tiedostaa, että jo päiväkohtaisen kiintiön valvonta olisi vaikeaa ja viikko- tai peräti vuosikiintiön valvonta olisi käytännössä mahdotonta. Kiintiön noudattamisen valvonnan vaikeus voisi aiheuttaa lainsäädännön arvovallan kyseenalaistumista.

Lakiluonnoksen mukaan vain kaupallisilla kalastajilla olisi oikeus käyttää erikseen nimettyjä, kaupalliseen kalastukseen tarkoitettuja pyydyksiä. Joissakin tapauksissa myös suuremman kuin 1,5 metrin rysän käyttö voisi olla perusteltua. Mikäli vapaa-ajankalastaja haluaa kalastaa vaikkapa muikkua tai siikaa valikoivasti, suojella saimaannorppia ja vapauttaa alamittaiset taimenet/nieriät/lohet hyväkuntoisina, niin käytännössä tähän soveltuvia pyydyksiä ovat vain nuotta ja pyyntisyvyydeltään riittävä rysä. Vapaa-ajankalastajien koukku- ja verkkomäärää esitetään laissa rajoitettavaksi, joten rysän kanssa voitaisiin toimia samoin ja sallia vapaa-ajankalastajalle vaikkapa yksi yli 1,5 metrin rysä. Tällaisen rysän salliminen toisaalta hämärtää vapaa-ajankalastuksen ja kaupallisen kalastuksen rajaa. Sen vuoksi tulisi myös harkita, voisiko viranomaisen erityistapauksissa antaa poikkeusluvan suuremman kuin 1,5 metrin rysän käyttöön vapaa-ajankalastuksessa.

Ehdotuksen mukaan vapaa-ajankalastajien verkko- ja koukkupyyntiä rajoitettaisiin tosin vain Suomen talousvyöhykkeellä ja yleisellä vesialueella meressä. Ehdotetut koukku- ja verkkomäärät ovat kuitenkin niin suuria, että vastaavaa rajoitusta voitaisiin harkita sovellettavaksi koko maassa. Sekä siimoihin että verkkoihin liittyy mm. suuri alamittaisten ja rauhoitettujen kalayksilöiden vahingoittumisvaara.

ELY-keskuksilla on merkittävä asema kalastukseen, kalavesien hoitoon ja yleiseen kalatalousedun valvontaan liittyvässä alueellisessa päätöksenteossa. ELY-keskukset

voivat myöntää elinkeinoille alueellisia lupia, hyväksyä kalavesiä koskevia käyttö- ja hoitosuunnitelmia sekä toteuttaa EU:n kalastuslainsäädäntöä. Yksi tärkeimmistä ja konkreettisimmista kaupallista kalastusta koskevista toimista on ollut rysäpaikkojen myöntäminen valtion yleisillä merialueilla. Lakiehdotuksessa tämä tehtävä siirrettäisiin ELY-keskuksilta Metsähallitukselle. Tutkimuslaitos esittää tätä muutosta kuitenkin vielä harkittavaksi, koska vastuu merialueiden muista valtion hallintotehtävistä on ELY-keskuksilla ja ne voivat täten arvioida kokonaisvaltaisesti koko merialueen kalastuksen järjestämistä. ELY-keskuksille on myös vuosien mittaan kertynyt paljon kokemusta kaupallisesta pyynnistä ja valtion alueen kalastuksista.

Kalastuksen sääntely

Tutkimuslaitoksen näkemyksen mukaan lakiluonnos antaisi toteutuessaan entistä paremmat mahdollisuudet säännellä kalastusta siten, että kestävä kalastuksen periaate toteutuisi. Suuntaviivat tärkeimpien lajien kalastuksen ohjaukselle määriteltäisiin valtakunnallisissa hoitosuunnitelmissa, joita alueellisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien tulisi noudattaa. Kalatalousalueet olisivat nykyisiä laajempia, ja alueellisten kalastusrajoitusten säätäminen siirtyisi ELY-keskuksille, mikä mahdollistaisi yhtenäiset hoitosuunnitelmat suurille vesistökokonaisuuksille ja loisi nykyistä paremmat edellytykset erityisesti vaelluskalakantojen hoidolle.

Myönteistä on myös se, että vapaa-ajankalastuksen lupajärjestelmä yksinkertaistuisi, ja yleiskalastusoikeus tulisi koskemaan myös silakan litkausta ja kelaongintaa. Näiden laajennusten lisäksi yleiskalastusoikeuksia voitaisiin toisaalta myös tarvittaessa ELY-keskuksen toimesta rajoittaa nykyistä monipuolisemmin.

Kun pilkintä sisältyy yleiskalastusoikeuteen, se tulisi määritellä täsmällisemmin kuin nyt on ehdotettu. Nykyisen lain mukaan pilkinnässä on käytettävä heittokalastukseen soveltumaton vapaa, mikä olisi hyvä sisällyttää myös uuteen lakiin. Valvonnan kannalta on ongelmallista, jos pilkinnässä voi käyttää heittokalastusvälineitä. Pilkkiä vieheenä ei ole myöskään ehdotuksessa määritelty.

Kalastuksen sääntelyn kannalta lakiluonnos merkitsisi huomattavaa parannusta nykyiseen lakiin verrattuna, koska luonnokseen sisältyy valtuus kieltää kalastus tai rajoittaa sitä tietyllä alueella, jos kielto tai rajoitus on tarpeen kalalajin tai -kannan elinvoimaisuuden tai tuoton heikentymisen tai heikentymisuhan vuoksi. Nykyisen lain mukaan tällaiset rajoitukset ovat mahdollisia vain muiden uhanalaisten eläinlajien suojelemiseksi. Kyseiset pykälät antaisivat mahdollisuuden tarvittaessa rajoittaa pyydysten tai saaliin määrää tai laatua (esim. merkitsemättömien kalojen vapauttaminen).

Käyttö- ja hoitosuunnitelmien pohjaksi tarvittaisiin runsaasti tutkimukseen perustuvaa tietoa, jota ei läheskään kaikilta alueilta ole olemassa. Uuden kalastuslain perustelutekstistä ei käy ilmi, miten tämä tieto olisi tarkoitus hankkia ja rahoittaa. Esityksen tavoitteissa mainitaan, että ”ehdotetun lain avulla tietämys kalavarjoista kasvaa”. Laki itsessään ei voi lisätä tietoa kalavarjoista, vaan todennäköisesti tarvitaan lisää rahoitusta tiedon hankkimiseksi. Erityisesti tiedon keruuta vapaa-ajankalastuksen määrystä ja saaliista olisi tehostettava, koska vapaa-ajankalastajien osuus monien lajien saaliista on huomattava. Epävarmat ja alueellisesti epätarkat tiedot vapaa-

ajankalastuksen saaliista vaikeuttavat kalakantojen tilan arviointia ja kalastuksen säätelyn suunnittelua ja toteutusta.

Lakiuudistuksen tavoitteena on myös ammattikalastuksen toimintaedellytysten parantaminen. Tähän liittyen lakiluonnoksessa esitetään, että kalastusrajoitukset voitaisiin säätää koskemaan eri tavalla luokan I ja II kaupallisia kalastajia. Joissain tapauksissa voisi olla tarpeen myös erilaisten rajoitusten säätäminen vapaa-ajankalastajille ja kaupallisille kalastajille. Tällaista mahdollisuutta ei nyt ainakaan suoraan mainita lakiehdotuksessa. Esimerkiksi verkkojen silmäkokorajoitukset voisivat olla joissakin tapauksissa erilaisia vapaa-ajankalastajille kuin ammattikalastajille, tai siirtymäajat suurempaan silmäkokoon siirryttäessä vapaa-ajankalastajille lyhyempiä.

Suomalaisen kalastuksen ongelmaksi näyttäisi lakiuudistuksen jälkeenkin jäävän laajamittaisena säilyvä verkkopyynti, joka on kalojen koon suhteen voimakkaasti valikoivaa ja yleensä myös saaliskaloja vahingoittavaa tai tappavaa. Nykyisin yleisesti käytössä olevilla silmäharvuuksilla sivusaaliiksi saadaan esimerkiksi alamittaisia kuhia ja taimenia. Lain mukaan vapautettavat kalat, kuten verkkoihin jäävät alamittaiset yksilöt tai luonnollisesti lisääntyvistä kannoista peräisin olevat taimenet tai lohet, eivät todennäköisesti selviä verkkoon takertumisesta ja vapautuksesta hengissä. Ekologisesti kestävä kalastusta edistäisi merkittävästi pyynnin painopisteen siirtäminen kohti kalalajin suhteen valikoivia ja saaliin yleensä elävänä säilyttäviä pyyntimenetelmiä. Esimerkiksi rysä- ja katiskatyypisiä pyydyksiä tulisi suosia vapaa-ajankalastuksessa, jotta vapautettavat kalat säilyisivät hyväkuntoisina. Vapakalastuksessa väkasetömiin koukkuihin siirtyminen olisi samoista syistä toivottavaa.

Erimielisyyksien vähentämiseksi kalastuslaissa tulisi mahdollisuuksien mukaan edes suuntaa-antavasti hahmotella sitä, miten lähellä toisen asuttua rantaa kalastus on sallittua.

Osakaskunnissa kalastusoikeuden jakaminen määräytyisi lakiehdotuksen mukaan edelleen pyydysyksiköiden perusteella. Aiemmassa lausunnossaan tutkimuslaitos on esittänyt, että eri pyydysten yksikköarvoja määriteltäessä perusteena tulisi voida käyttää pyydysten pyyntitehon lisäksi kunkin pyydyksen tai pyyntitavan yleistä, paikallisesti arvioitua suositeltavuutta tai haitallisuutta. Näin yksikköjärjestelmä voisi toimia varsin käteväenä taktisen säätelyn välineenä, jolla kalastusta voitaisiin paikallisten olojen mukaan ohjata niin pyynnin kokonaismäärän kuin sen rakenteenkin osalta.

Käsillä olevassa lakiluonnoksessa esitetään kuitenkin, että pyydysyksikköarvojen perusteena käytettäisiin vain erilaisten pyydysten suhteellista pyyntitehoa, ja tämäkin määriteltäisiin valtakunnallisesti maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Tutkimuslaitoksen käsityksen mukaan tällainen määrittely olisi ongelmallinen mm. sen vuoksi, että suhteellinen pyyntiteho on kalalajikohtainen ja saattaa samallakin lajilla vaihdella kalakannan kasvuominaisuuksien mukaan. Samoja yksikköarvoja olisi siis vaikea soveltaa kalastoltaan ja muilta olosuhteiltaan erilaisiin vesistöihin. Monien pyydysten pyyntiteho riippuu lisäksi pyydysten koosta ja rakenteesta, esimerkiksi verkoilla niiden silmäkoosta, mikä sekin osaltaan vaikeuttaisi suhteellisten pyyntitehojen määrittämistä.

Epätietoisuutta vähentäisi, jos kalastuslakiin voitaisiin sisällyttää maininta siitä, miten tulee menetellä vapautettaviksi säädettyjen vahingoittuneiden tai kuolleiden kalojen kanssa.

Vaelluskalakannat

Kalastuslain uudistuksen eräänä keskeisenä perusteena on ollut monien vaelluskalakantojen heikko tila ja sen edellyttämät muutokset kalakantojen hoidossa ja kalastuksessa. Kalastuslain uudistuksella tulisi aiempaa paremmin turvata vaelluskalakantojen säilyminen ja hoito kestävän kalastuksen periaatteiden mukaisesti.

Luonnos uudeksi kalastuslaiksi sisältää useita parannuksia nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Tärkeimpiä näistä ovat esitys valtakunnallisten kalavarojen hoitosuunnitelmien laatimisesta, kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmiin sisällytettävä suunnitelma ja ehdotus vaelluskalojen elinkierron turvaamiseksi, valtuus valtioneuvoston asetuksella ja ELY-keskuksen päätöksellä tarvittaessa rajoittaa heikentyneiden tai vaarantuneiden kalalajien tai -kantojen kalastusta, rajoittaa asetuksella kalastamista mm. sellaisilla alueilla, pyydyksellä tai sellaisena aikana, että vaelluskalojen kulku tai luontainen elinkierto häiriintyy, rauhoittaa tietty kalalaji tai -kanta kokonaan, verkkokalastuksen kieltö syksyllä vaelluskalajokien edustalla sekä mahdollisuus valtioneuvoston asetuksella säätää velvollisuus istutettavien kalojen ulkoisesta merkinnästä. Tutkimuslaitos kannattaa kaikkia näitä säädöksiä liitteessä esitetyin tarkennuksin.

Joiltakin osin lakiteksti jäisi kuitenkin edelleen vaelluskalakantojen suojelun ja kestävän käytön osalta puutteelliseksi. Eräs tärkeimmistä puutteista on kalaväylää koskevien määritelmien jääminen entiselleen, mikä ei vaelluksen kannalta kriittisellä jokisuualueella ja sen edustalla turvaa riittävästi kudulle palaavien emokalojen säilymistä ja pääsyä jokeen.

Kalastus Ylä-Lapissa

Uudessa kalastuslakiluonnoksessa selkiytyy monta asiaa kalastuksellisista yleissäädöksistä myös pohjoisimman Suomen, Ylä-Lapin, osalta, jossa on kuitenkin vasta viime vuosina viimeistely mm. kiinteistömäärittämis- ja erityisperusteisia kalastusoikeuksia. Kalastuslakiluonnosta tarkasteltaessa on huomioitava voimassaolevien rajajokisopimusten sisältämiä aihepiirejä ja etenkin niitä asiakokonaisuuksia, joita ko. sopimuksessa ei nykyisin ole, koska esim. Suomen puolella Tenojoen sivuvesistöalueella toimitaan valtiollisten kalastussäädösten mukaan, jos rajajokisopimuksessa ei asiasta ole erikseen säädetty.

Ylä-Lapin maksuttoman kalastusluvan tarkentaminen kohdistumaan vain kalastajien omassa kotikunnassa sijaitseviin valtion vesialueisiin on oleellinen parannus nykyisen kalastuslain (12 §) mukaiseen käytäntöön. Myös tärkeiden vaelluskalojen nousu- ja vaellusalueiden rajaaminen pois yleisestä Ylä-Lapin kalastusluvasta on tärkeä muutos, jolla kalastus pyritään järjestämään kestävän käytön mukaisesti sekä turvaamaan vaelluskalojen ja niiden erillisten kantojen säilyminen ja lisääntyminen.

Ylä-Lapin kalastusasioiden yhteistyöryhmän asettaminen edistää kuntarajojen estämättä yhteisten kalastusasioiden yhteensovittamista alueilla, joilla kalatalousaluejako esim. vaelluskalavesistöissä tulee huomioiduksi. Koska merkittävimmät vaelluskalavesistöt ovat rajavesistöjä, kalavarojen käyttö- ja hoitosuunnitelmat tulee tehdä kalastuslakiluonnoksen mukaan sekä valtakunnallisten suunnitelmien että kansainvälisten tavoitteiden mukaisesti. Vaikka valtiolla on keskeinen rooli kolmen pohjoisen kunnan alueella, edellä mainittua yhteistyöryhmää kuullaan vuosittain erilaisten kalastuksellisten intressien yhteensovittamisessa (45 §).

Jos arvokkaat kalakannat ovat uhattuina, kalastusta voidaan rajoittaa asetuksella tai ELY-keskuksen toimivallan keinoin, mikä mahdollistaa nopeamman reagoinnin kuin mitä nykyisissä rajajokisopimuksissa on mahdollista.

Vaikka vaelluskaloja koskevat säädökset eivät kaikki sinällään sovellu pohjoisimpaan Lappiin, lakiluonnoksessa on kuitenkin erityispiirteitä, kuten kalastuksellisia rauhoitusalueita, joita pitäisi määritellä myös rajajokisopimuksissa, esimerkiksi Tenojoen sivujokien putousalueille edesauttamaan vaelluskalojen vapaampaa nousua kutualueilleen.

Aiempaan käytäntöön selkeä parannus on, että valvontaviranomaisella ja kalastuksenvalvojalla olisi jatkossa tarkastusoikeus kalastusta harjoittavan henkilön kalastusoikeuden riittävydestä käyttämäänsä pyydysyksikköperusteiseen kalastustapaan.

Tutkimuslaitoksella ei ole riittävää juridista kompetenssia asiakokonaisuuden ”Kalastusoikeus ja erityiset kalastukseen oikeuttavat luvat” perusteellisempaan tarkasteluun, koska esim. Tenojoen vesistöalueella on niin useita erilaisia, moniselitteisiä kalastusoikeuksia, jotka liittyvät mm. poro- ja luontaistiloihin, erityisperusteisiin oikeuksiin, kiinteistökohtaisiin kalastusoikeuksiin, yleiskalastusoikeuksiin ja luovutettuihin kalastusoikeuksiin. Eräs epäselviin oikeuksiin liittyvä ongelma on kontrolloimaton vapakalastusoikeuksien luovutus lohenpyyntiin Tenojoen sivujokialueilla, mihin ei näytä löytyvän määritelmää tai ratkaisumallia uudessakaan kalastuslaissa. Kalastusoikeuksien luovutus liittyy myös osakaskuntien pyydysyksiköintiin.

Ravut

Kasvussa olevan raputalouden edelleen kehittämiseksi laaditussa Kansallisessa rapustrategiassa 2013–2022 on kaksi selkeätä lähtökohtaa. Jokirapu pyritään ensinnäkin säilyttämään hyödynnettävänä lajina, ja sille on määritelty suoja-alueita sinne, missä se on selvästi tuottavampi kuin täplärapu. Tällaisia alueita ovat ennen muuta Pohjanmaa, Kainuu ja Etelä-Lappi. Täpläravun valta-alueiden osalta, lähinnä Järvi-Suomessa, on puolestaan korostettu aluetason suunnittelun ja riskinarvioinnin tärkeyttä täplärapujen mahdollisesta kotiutuksesta päätettäessä.

Kalastuslakiluonnos tukee monilta osin edellä esitettyjä raputalouden edistämiseen tähtääviä linjauksia. On kuitenkin joitakin seikkoja, joita olisi syytä tarkentaa ajatellen uuden kalastuslain todennäköistä voimassaoloa ja raputalouden edelleen jatkuvaa muutosta, johon on mahdollista varautua.

Rapuruton leviämisoron pienentämiseksi lakiluonnokseen on, rapustrategian linjausten mukaisesti, sisällytetty erillinen rapujen säilyttämistä koskeva pykälä. Säädos on tervetullut. Hyvin toimiakseen sitä tulisi kuitenkin täydentää siten, että elävien rapujen säilytyskielto koskisi muissa kuin pyyntivesistöissä tapahtuvan säilytyksen lisäksi myös rapujen säilytystä maalla, mikäli säilytysalaiden poistovesi johdetaan vesistöön. Kuolleet tai vahingoittuneet ravut tulisi myös määrätä hävitettäväksi niin, että ne tai niissä olevat taudinaiheuttajat eivät joudu vesistöön. Lisäksi tulisi säätää, että rapujen laajalta alueelta kaupallista tarkoitusta varten tapahtuvaan keräilyyn ja rapujen keskitettyyn säilyttämiseen vesistöjen yhteydessä olevissa tiloissa tulisi hakea edellä mainittua säilytyskieltoa koskeva poikkeuslupa ELY-keskukselta.

Lakiehdotuksen perustelujen kalavarojen hoitosuunnitelmia käsittelevässä tekstissä olisi hyvä mainita erikseen Kansallinen vieraslajistrategia. Kyseinen strategia liittyy läheisesti kalatalousalueiden toimintaan ja erityisesti vieraslajeja, kuten täplärapua (ja rapuruttoa), koskeviin seurantatavoitteisiin. Tutkimuslaitos esittää lisäksi, että käyttö- ja hoitosuunnitelman sisältöä koskevaan säädökseen lisättäisiin kohta, joka velvoittaisi laatimaan suunnitelman, perustelut ja riskinarvioinnin vieraslajien käytöstä, hallitsemattoman leviämisen torjunnasta ja niihin liittyvästä raportoinnista.

Ruotsin Vätternillä rapumerroissa on käytettävä pienten rapujen pakoaukkoa, jolla lisääntymistä turvaavan alamitan puuttuessa taataan se, että juuri sukukypsiksi tulleet pienet ravut pääsevät merroista pois ilman isojen rapujen kannibalismia uhkaa. Käytäntö ei ole meillä ajankohtainen, mutta on mahdollista, että rapukantojen kestävä käyttö jatkossa edellyttää tällaisiakin menettelyjä. Tämäntapaista tarvetta voitaisiin kalastuslakia uudistettaessa ennakoita lisäämällä ELY-keskusten toimivaltaa koskevaan pykälään 57 mahdollisuus paitsi rajoittaa käytettävien pyydysten määrää, myös säädellä niiden rakennetta.

Tietohuolto

Jo lakiluonnoksen ensimmäisessä pykälässä korostetaan tiedon merkitystä kalavarojen käytön ja hoidon järjestämisen perustana, ja lisääntyvä tutkimustiedon hyödyntäminen tuodaan esille myös monessa muussa lainkohdassa. Näin ollen on oleellisen tärkeää, että laki antaisi perustan riittävän tietohuollon järjestämiselle. Luonnokseen sisältyykin useita tietohuollon edellytyksiä parantavia uudistuksia, mutta määrittämättä jää, kuka tai mikä taho tarvittavat tiedot tuottaa ja millä resursseilla.

Kalatalouteen liittyvien laajojen tiedonkeruiden ja tilastojen laadinnan kannalta on myönteistä mm. se, että kalastajamääritelmiä on selkiytetty ja kaupallisen kalastuksen asemaa on terävöitetty mm. sallimalla kaikkein tehokkaimpien pyydysten käyttö vain kaupallisille kalastajille. Tämä luo tutkimuslaitokselle entistä paremmat edellytykset myös tiedonkeruiden näkökulmasta seurata ja mitata kaupallista ja muuta kalastusta.

Tervetullut uudistus on myös sisävesialueen ammattikalastajille tuleva rekisteröitymis- ja saalistiedonantovelvoite. Saaliiden ilmoittamisvelvollisuus on esitetty niin, että päiväkirjanpitoon perustuvat tiedot tulee vaadittaessa esittää Luonnonvarakeskukselle. Tutkimuslaitoksen näkökulmasta tämä on tarkoituksenmukainen menettely, ja se mahdollistaa aikaisempaa luotettavamman sisävesikalastuksen tilastoinnin. On

kuitenkin huomattava, että Luonnonvarakeskukselle ilmoitetut tiedot todennäköisesti sisällytetään sen tilastoviranomaistoimintaan, jolloin tietoja ei tilastolain perusteella voida kalastajakohtaisesti luovuttaa Luonnonvarakeskuksesta esimerkiksi hallinnolle.

Myös saaliin ensimyyntin rajaaminen pääsääntöisesti vain kaupallisen (sisävesi)kalastuksen oikeudeksi (merialue sisältyy samaan kategoriaan muun lainsäädännön kautta) edelleen selkiyttää kaupallisen kalastuksen asemaa muuhun kalastukseen nähden. Rajanvetoa jäisi tosin tiedonkeruun näkökulmasta hämärtämään jo edellä käsitelty satunnaisen, pienimuotoisen kalanmyyntin salliminen sisävesien vapaa-ajankalastajille.

Sisävesien saaliista koskeviin ilmoittamisvelvollisuuksiin tulisi saaliin määrän lisäksi sisällyttää saaliin ensimyyntin tiedot (hinta, määrä). Tämä olisi oleellista, jotta sisävesienkin kalastuksen arvo voitaisiin luotettavasti arvioida ja tilastoida. Merialueella ensiostojen ilmoittamista perustellaan mm. kalan jäljitettävyydellä. Koska elintarvikkeeksi pyydetään sekä merellä että sisävesillä pitkälti samoja kalalajeja, olisi sisävesien ensiostojen ilmoittaminen perusteltua myös tältä kannalta. On myös huomattava sisävesikalastuksen suhteellinen merkitys: jos osittain rehuksi päätyvää silakkaa ja kilohailia ei lasketa mukaan, on kaupallisen sisävesikalastuksen saaliin arvo nykyään (v. 2012 n. 9,6 milj. €) samalla tasolla kuin merialueen saaliin arvo (v. 2012 n. 10,9 milj. €).

Lakiehdotuksessa kalataloushallinnon tietojärjestelmän yhtenä osana on rekisteri kalastonhoitomaksuista. Tietojärjestelmän tietoja esitetään voitavan käyttää myös mm. tutkimus- ja tilastointitehtävissä. Onkin tärkeää, että kalastonhoitomaksujen maksajista kootaan rekisteri. Tällainen rekisteri on edellytys sille, että (vapaa-ajan)kalastusta voitaisiin tutkia ja tilastoida kustannustehokkaasti ja riittävän laadukkaasti. Vapaa-ajankalastuksen saaliiden ja kalastustoiminnan seuranta ja tilastointi on kalavesien kestävän käytön ja hoidon kannalta perusteltua, sillä vapaa-ajankalastus on monien kalalajien osalta merkittävin kalavaroja verottava kalastusmuoto Suomessa.

Vapaa-ajankalastusta koskeviin tiedonkeruusiin Suomea velvoittaa myös tiettyjen lajien/kalastusten osalta kalatalouden EU-tiedonkeruuohjelma (EY 199/2008), mutta myös kalastuksen valvontaa koskevat säädökset (EY 1224/2009). Myös näiden velvoitteiden hoitamisen kannalta tulisi vapaa-ajankalastajista (= kalastonhoitomaksun maksaneet) olla käytettävissä ajantasainen rekisteri.

Nykyiset menettelyt, joissa vapaa-ajankalastusta tilastoidaan väestörekisteristä tehtävien otantojen perusteella, ovat epätehokkaita (v. 2012 arvioitiin, että vain n. 28 % väestöstä harrastaa kalastusta) ja tietoihin kohdistuvien yksityiskohtaisten vaatimusten vuoksi myös epäluotettavia (vastaamattomuus yli 50 %).

Tutkimuslaitos pitää ensiarvoisen tärkeänä, että muodostuvaan kalastonhoitomaksurekisterin tietoihin sisällytetään maksaneiden henkilötunnus. Se on ainoa tapa identifioida rekisteriin kuuluvat henkilöt toisensa poissulkevasti. Samalla henkilötunnus antaa mahdollisuuden tutkia rekisteriin kuulumattomien kalastajien (alle 18-vuotiaat, onkijat ym.) kalastusta tekemällä heistä erillinen otos väestön keskusrekisteristä. Henkilötunnuksen avulla voidaan myös hankkia rekisteriin ajantasaiset yhteystiedot, mikä auttaa merkittävästi rekisterin päivitystä. Tällöin

voidaan myös harkita, että osoitetietoja ei tarvitsisi kysyä maksun maksamisen yhteydessä.

Käytännössä kalastonhoitomaksun maksaneista muodostuisi metsästäjärekisterin kaltainen rekisteri, josta maksun maksamattomat tulisi automaattisesti poistaa tietyn ajan kuluessa. Ajantasaiset yhteystiedot sisältävä rekisteri voisi mahdollisesti tuottaa myös merkittäviä tuloja, jos rekisterin tietoja myytäisiin kaupallisille toimijoille, kuten tietyvästi toimitaan metsästäjärekisterin kohdalla.

Kansalaisten vastaushalukkuus vapaaehtoisiin kyselyihin vähenee. Esimerkiksi vapaa-ajankalastustilaston 2012 tiedonkeruussa vastauksia saatiin enää 43 %:lta otokseen poimituista, kun luku oli vielä 10 vuotta sitten 68 %. Toisaalta vastuullinen luonnonvarojen käyttö edellyttää jatkossa entistä parempaa tietoa myös kalavarojen käytöstä. Olisi vakavasti harkittava sitä, että kalastuslakiin sisällytettäisiin kalastonhoitomaksun maksaneille saaliiden ja kalastustietojen ilmoitusvelvollisuus, esimerkiksi sillä rajauksella, että kyselyyn on vastattava, mikäli ao. henkilö osuisi Luonnonvarakeskuksen tai viranomaisen tiedonkeruun otantaan.

Edellä esitetyt muutokset kalastonhoitomaksurekisteriin, mutta myös rekisteriin kuuluvien ilmoitusvelvollisuus, loisivat erinomaiset edellytykset kerätä kalastustiedot käytettäväksi myös hoitomaksujen palauttamiseksi alueille.

Pykälän 93 kohdassa 4 istutusrekisterissä pitää olla *istutettavan erän alkuperä*, muuten jäljitettävyys, joka on melkein kaikissa yleisesti kaupan olevissa tuotteissa nykyisin ehdoton vaatimus, puuttuu. Kala- ja raputautien kannalta, tai jos ilmenee jälkeempään lajin tai kannan suhteen epäselvyyttä tai istutus on tulokseton ja syy halutaan selvittää, jäljitettävyys on tärkeää. Siirtoistutustapauksissa ja ylisiirroissa kalojen alkuperä (ja myös siirron välivaiheet) on vielä tavanomaista laitos- tai luonnonravintolammikkokasvatettua istutusmateriaalia tärkeämpää. Istutuspaikan tulisi ilmetä rekisteristä yksiselitteisesti.

Kalastuksen valvonta

Lakiluonnoksen kalastuksen valvontaa koskevat pykälät ovat olennaisilta osiltaan olleet voimassa huhtikuusta 2012 lähtien. Tutkimuslaitos on, maa- ja metsätalousministeriön asettaman tulostavoitteen mukaisesti, parhaillaan tekemässä selvitystä uusien valvontaa koskevien säännösten vaikutuksista. Selvitys valmistuu 31.12.2014.

Selvitystä varten tähän mennessä kerätyt tiedot eivät ole tuoneet esille selkeitä tarpeita muuttaa voimassaolevia säädöksiä. Pyydysten merkintää koskevat säädökset ovat aiheuttaneet jonkin verran hämmennystä, ja myös valvonnan kattavuudessa on jossain päin maata parannettavaa, mutta pääsääntöisesti uuden lain mukaisen valvonnan toimeenpano on sujunut varsin hyvin. Myönteistä on myös se, että valvojien ammattitaito ja valvonnan laatu ovat parantuneet.

Valvontaa koskeviin pykäliin liittyy lakiluonnoksessa epäselvyys. Kalastuksenvalvojan koetta ja koulutusta käsittelevässä perustelutekstissä sanotaan, että kalastuksenvalvojan yhtenä kelpoisuusedellytyksenä olisi kalastuksenvalvojan koulutuksen suorittaminen. Vastaavassa lainkohdassa kuitenkin sanotaan, että koulutuksen vaihtoehtona on muu

riittävä perehtyneisyys kalastuksenvalvontaan, joka osoitetaan suorittamalla kalastuksenvalvojan koe.

Ylijohtaja

Eero Helle

Tutkimusjohtaja

Vesa Ruusila

Liite Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen lausuntoon (RKTL 645/401/2013, 24.1.2014) uuden kalastuslain luonnoksesta

Pykäläkohtaisia kommentteja ja kehittämisesityksiä

1 § Lain tarkoitus

Pykälä on monisanaisuudessaan sekava ja itseään toistava. Saman asian voisi sanoa yksinkertaisemmin ja selkeämmin.

Ehdotus

- Lyhyt vaihtoehto: *"Tämän lain tarkoituksena on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuen järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö ja hoito."*
- Toinen mahdollinen muotoilu: *"Tämän lain tarkoituksena on järjestää kalavarojen käyttö ja hoito siten, että turvataan kalastusmahdollisuudet, kalakantojen kestävä tuotto ja luontainen elinkierto sekä uhanalaisten kalojen suojelu."*

Tulisi myös harkita, pitäisikö kukin kestävä käyttön osa-alueista pyrkiä jotenkin määrittelemään, ainakin perusteluosiossa ja mahdollisesti myös pykälässä 4.

2 § Soveltamisala

Pykälässä on rapujen osalta päädytty yleistävään yksikkömuotoon, joskin perusteluissa on monikko (rapuja). Jokirapu on vielä usein yleiskielessä rapu ja toinen maamme rapulaji on täplärapu. Tämä aiheuttaa helposti sekaannusta. Siksi tulisi harkita siirtymistä monikkomuotoon:

Ehdotus

- Uusi muotoilu: *"Mitä tässä laissa säädetään kaloista ja kalastuksesta, koskee myös nahkiaisia ja rapuja sekä niiden pyyntiä."*

4 § Määritelmät

Kohta 2

Kalakannan määrittely poikkeaa perinteisestä määrittelystä, sillä siinä kalakanta on samanaikaisesti samalla alueella elävien samaan lajiin kuuluvien kalojen joukko, mutta perinteisestä käsitteestä poiketen ei edellytetä, että tämä kalajoukko lisääntyisi keskenään. Jos kalakanta määritellään lakiluonnoksen mukaisesti, eivät esimerkiksi vaelluskalakannan eri-ikäiset yksilöt kuulu samaan kantaan, koska jokivaiheen poikaset ovat joessa ja muut vaellusalueilla. Ongelman ratkaisisi seuraava muotoilu:

Ehdotus

- Uusi muotoilu *"2) kalakannalla tietyllä alueella eläviä saman kalalajin yksilöitä, jotka lisääntyvät keskenään."*

Kohta 5

Määritelmä on hankala, koska kohdat *a) vesi virtaa silmin havaittavasti alavirtaan päin ja b) virtapaikan ylävesi on alavettä ylempänä eli vedenpinta on kalteva* voi havaita parhaiten vain kesällä ja kohdan *c) vesialue pysyy talvisin sulana tai heikkojäisenä* vain talvella. Lainkohdassa esitetty määritelmä edellyttää kuitenkin sitä, että kaikki nämä ehdot täyttyvät. Talviaikaan heikkojäinen virta-alue jää määritelmän perusteella todennäköisesti kesäaikaista tilannetta pienemmäksi, koska hidasvirtaiset nivat ovat yleensä jääpeitteisiä. Jos pilkkintää ei ole tarkoitus sallia nivoissa, jotka ovat varsinkin harjuksen kannalta keskeisiä virta-alueita, niin selvyuden vuoksi kriteeri *c)* olisi jätettävä pois ja vain kriteerit *a)* ja *b)* jäisivät voimaan. Tosin myös kriteeri *b)* voi aiheuttaa tulkintavaikeuksia esimerkiksi reittivesien salmipaikoissa.

Ehdotus

- Uusi muotoilu ”5) vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella vaelluskalapitoisen vesistön sellaista aluetta, jossa:
 - *a) vesi virtaa silmin havaittavasti alavirtaan päin; ja*
 - *b) virtapaikan ylävesi on alavettä ylempänä, eli vedenpinta on kalteva.”*

Monimutkaisen ja tulkinnanvaraisen määrittelyn sijasta voisi harkita myös sitä, että vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueet määritettäisiin aina kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmissa kartalle ja kartat olisivat esimerkiksi avoimena paikkatietona kaikkien kansalaisten saatavilla.

Kohta 7

Pilkkiminen on määritelty, mutta ei pilkkiä. Esimerkiksi kuhan vapakalastuksessa voidaan käyttää jiggiä, jota liikutetaan pystysuunnassa, ja menetelmä on varsin tehokas – onko tämä yleiskalastusoikeuteen sisältyvää pilkkimistä vai ei? Valvonnan kannalta olisi ongelmallista, jos pilkkiminen voi tapahtua samoilla välineillä kuin heittokalastus. Parempi olisi määritellä pilkkiminen siten, että siinä käytetään heittokalastukseen soveltumatonta vapaa tai kelaa, kuten on voimassa olevassa laissa.

Ehdotus

- Lisätään määritelmiin pilkin määritelmä.
- Määritellään pilkkiminen voimassa olevan lain mukaisesti.

Kohta 13

Määritelmään voisi liittää myös sanan *seuranta*. Kalatalousalueen käyttö-, hoito- ja seurantasuunnitelma korostaisi jo otsikkotasolla erilaisten toimenpiteiden ja muuttuvien olosuhteiden seurannan järjestämistä ja tulosten raportointia. Mm. kasvavan ja muuttuvan raputalouden hallinta ja hyvien käytänteiden omaksuminen edellyttäisi tarkennusta. Suunnitelman nimen mahdollisen muutoksen tulisi luonnollisesti koskea koko lakiehdotusta perusteluineen.

Ehdotus:

- Uusi muotoilu ”13) käyttö-, hoito- ja seurantasuunnitelmalla kalavarojen käytön ja hoidon sekä seurannan alueelliseksi järjestämiseksi laadittavaa suunnitelmaa;”

Kohta 14

Esityksen mukaan pyydysyksikköarvojen perusteena käytettäisiin vain erilaisten pyydysten suhteellista pyyntitehokkuutta. Aiemmissa kommentoissaan tutkimuslaitos on esittänyt, että eri pyydysten yksikköarvoja määriteltäessä perusteena tulisi voida käyttää pyydysten pyyntitehon lisäksi kunkin pyydysten tai pyyntitavan yleistä, paikallisesti arvioitua suositeltavuutta tai haitallisuutta. Näin yksikköjärjestelmä voisi toimia varsin kätevästi taktisen säätelyn välineenä, jolla kalastusta voitaisiin paikallisten olojen mukaan ohjata niin pyynnin kokonaismäärän kuin sen rakenteenkin osalta.

Ehdotus

- Uusi muotoilu ”14) pyydysyksikköarvolla pyydyksen tai kalastustavan suhteellista pyyntitehokkuutta, tai paikallisesti arvioitua suositeltavuutta.”

Kohta 16

Seisovan pyydyksen määritelmää tulisi täydentää niin, että kyse on paikoillaan pysyvistä, vaikkakaan ei välttämättä ankkuroidusta pyydyksestä, jolloin tehtäisiin selvä ero ajoverkkoihin ja -siimoihin.

Ehdotus

- Uusi muotoilu ”16) seisovalla pyydyksellä paikalleen pyyntiin laskettua kalanpyydystä, kuten pohjaverkkoa, ankkuroitua muuta verkkoa, pitkäsiimaa tai muuta koukkupydystä sekä rysää, katiskaa ja muuta sulkupydystä.”

Määritelmistä puuttuu ”kalatalousalue”, joka tulee esiin toimijana 13 §:ssä ennen kuin kalatalousalueesta on mainittu mitään. Kun kalatalousalueella on niin merkittävä rooli luvittajana ja säätelijänä sekä käytön ja hoidon suunnittelussa ja raportoinnissa, määritelmä olisi yhtenä muiden joukossa paikallaan osakaskunnan 12) ja KHS:n 13) välissä. Myös 3. luvun toimijoista ja kalastuksenvälvojistä tulisi olla määritelmä.

Ehdotus

- Lisätään määritelmä käsitteelle *kalatalousalue*.

Lain tavoitteena on tehostaa erityisesti vaelluskalojen elinvoimaisuuden turvaamiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Vaelluskalojen sijasta tarkoitettaneen vaelluskalakantoja.

10 § Oikeus Ylä-Lapin kalastuslupaan

Ylä-Lapin maksuttoman kalastuslupan tarkentaminen kohdistumaan vain kalastajien omassa kotikunnassa sijaitseviin valtion vesialueisiin on oleellinen parannus nykyisen kalastuslain (12 §) mukaiseen käytäntöön. Uudessa kalastuslakiluonnoksessa tärkeiden vaelluskalojen nousu- ja vaellusalueiden rajaaminen pois yleisestä Ylä-Lapin kalastusluvasta on tärkeä muutos, jolla kalastus pyritään järjestämään kestävä käytön mukaisesti sekä turvaamaan vaelluskalojen ja niiden erillisten kantojen säilyminen ja lisääntyminen.

Inarin, Utsjoen tai Enontekiön kuntalaisten kalastuksesta muiden kuntien tunturialueen vesissä, lohennousualueen ulkopuolella, ei ole kattavaa seurantatietoa, mutta voidaan arvioida, että pitkien etäisyyksien vuoksi kalastus kohdistuu ensisijaisesti oman kunnan alueen lähivesiin. Inarin kalastustiedustelujen mukaan utsjokelaisten tai enontekiöläisten kalastus esim. Inarinjärvellä on ollut hyvin vähäistä, nykyisen lain mukaista laajennettua kalastusmahdollisuutta ei ole juurikaan käytetty.

Ylälappilaisten kalastuksesta on vuotuista tutkimustietoa Teno- ja Näätämöjoen lohennousualueilta. Inarin kunnassa sijaitsevalla Näätämöjoella kalastaneet ylälappilaiset ovat olleet lähes poikkeuksetta Inarin kuntalaisia, vuosittain alueella on kalastanut vain muutama utsjokelainen. Inarilaiset ovat käyttäneet myös nykyisen lain sallimaa, laajennettua kalastusmahdollisuutta Utsjoen kunnan alueen lohিপitoisissa sivujoissa.

Tarkka ylälappilainen kalastuspaine/kalastajamäärä Tenojoen sivuvesialueen lohennousualueilla ei ole tiedossa, koska kalastuslupa on ollut ruokakuntakohtainen. Viime vuosina luvan ko. alueelle on lunastanut noin 150 Inarin kuntalaista ja vapakalastuksen luonne on ollut ympäristöön tai harrastukseen liittyvää lohennousualueesta. Saaliskalataavoitteena on ollut ensisijaisesti lohi. Vaikka ylälappilaisten vuosittaiset lohisaaliit ovat olleet suhteellisen pieniä (100–200 kg), lohisaaliin osuus ko. joen tilastoidusta lohisaaliista on esim. Vetsikkojoessa ollut n. 25 %.

Kalastuslupien määrää ei ole rajoitettu, eli kaikilla Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kuntalaisilla on nykyisen lain mukaan kalastusmahdollisuus, eikä kalansaaliille ole kiintiöitä. Ylälappilaisten kalastuksen osalta vain yleisimmät kalastukselliset rajoitukset (viikko- ja vuosirauhoitus ja alimitat) lohennousualueilla on säädetty rajajokisopimuksissa. Metsähallitus on kuitenkin tarkentanut sallittuja kalastusalueita sulkien mm. Kevon luonnonpuiston pois lupa-alueesta ja myös lyhentänyt lohenkalastuskautta. Nykyisin Ylä-Lapin kalastusluvalla saa kalastaa Tenojoen sivuvesistön lohennousualueella Vetsikkojoessa ja Utsjoen pääuomassa. Molemmat joet ovat tärkeitä lohen poikastuotantoalueita. Veahčaknjarggan osakaskunta on vuonna 2005 lopettanut kalastuslupien myynnin kalastusmatkailijoille Vetsikkojoen yksityisvesialueille, ja Utsjoen kirkonkylän osakaskunta on tiukentanut pyydysyksiköintiä lohen vapakalastuksen osalta omilla yksityisvesialueillaan. Edellä mainituilla säätelytoimenpiteillä myös paikalliset osakaskunnat ovat huomioineet lohentuotantoalueiden merkityksen. Merkittävimpanä säätelytoimena voidaan pitää Utsjoen yhden sivujoen, Tsarsjoen, poikastuotantoalueiden rauhoitusta vuonna 2005 kaikelta kalastukselta. Utsjoen yläosien lohikannan on todettu olevan liikakalastettu.

Lakitekstin ollessa varsin tiivis ja kyseisen kalastuslupan sisällöstä kertomaton olisi suotavaa, että siihen lisätään seuraava teksti:

Ehdotus

- Lisätään pykälään teksti *”Edellä mainittujen kalastuslupien myöntämisen edellytyksistä ja kalastuksen järjestämisestä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.”*

12 § Osakaskunnan osakkaan myöntämä kalastuslupa

Perusteluiden toisessa kappaleessa viitataan 10 §:ään, kun pitäisi viitata 11 §:ään.

13 § Alueellinen lupa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen

Ehdotetut alueelliset luvat ovat konkreettinen parannus nykytilaan, jossa kalavesille pääsyn hankaluus on monin paikoin ollut yksi kaupallisen kalastuksen kehittämisen esteistä. Monine ehtoineen lupamenettely saattaa kuitenkin käytännössä osoittautua hyvin hankalaksi tieksi luvan saamiseen, ja RKTL ehdottaakin harkittavaksi ehtojen keventämistä. Erityisesti ehto, jonka mukaan luvanvarainen toiminta ei saisi aiheuttaa merkittävää haittaa alueen rannanomistajille tai -haltijoille tai alueen muulle käytölle on hankala ja voi johtaa vaikeisiin tulkintaerimielisyyksiin. Ehto tuntuu tässä yhteydessä turhalta, ottaen huomioon, että vastaavasta asiasta säädetään myös erikseen kaikkea kalastustoimintaa koskien (50 §).

RKTL ehdottaa myös harkittavaksi kaupallisten kalastajien luvan määräajan pidentämistä nyt ehdotetusta viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen, koska kaupalliset kalastajat voivat joutua tekemään paikkaan sidottuja pitkäaikaisia pyydysinvestointeja.

Jos alueellisen suunnittelun merkitystä halutaan korostaa, pitäisi sekä kaupalliselle kalastukselle että matkailukalastukselle hyvin sopivat alueet määrittää. Perusteluissa lukee vielä *erityisen hyvin* sopivat alueet, kun lakiehdotuksessa puhutaan *hyvin* sopivista.

Kaupallista kalastuksen harjoittavien kannalta ehdotettu enintään viiden vuoden määräaika saattaa osoittautua liian lyhyeksi, varsinkin kiinteillä pyydysillä kalastettaessa. Esimerkiksi rysät ovat kalliita ja mahdollisesti vain tiettyä kalastuspaikkaa varten rakennettuja.

Ehdotuksen perusteluissa on lupajärjestelmästä ristiriitaisia väittämiä: sivulla 36 esitetään, että lupajärjestelmällä ei luoda vaihtoehtoista järjestelmää omistajan myöntämälle luvulle, kun taas sivulla 95

kerrotaan, että tarkoituksena on luoda kalastusoikeuden rinnalle uusi poikkeustilanteissa käyttöön tuleva lupatyyppi.

Ehdotus

- Kevennetään luvan ehtoja mm. poistamalla häiriön välttämistä koskeva kohta.
- Muutetaan alueellisen luvan määräajaksi: enintään 10 vuotta.

15 § Etusijalle asettaminen luvan myöntämisessä kaupalliseen kalastukseen

Perusteluissa puhutaan 15 §:n 1 momentista, jossa ELY-keskuksille säädetään kalastusoikeuden haltijoiden kuulemisvelvollisuus. Tätä momenttia ei ole enää lakiehdotuksessa, joten sitä koskeva maininta pitää poistaa perusteluista. Lakiehdotuksen 1 momentin etusijajärjestely ja 2 momentin lupapäätöksen voimaantulosäännökset ovat hyvät. Etusijajärjestely ei velvoita asettamaan kaupallisten kalastajien I-ryhmää muiden kaupallisten kalastajien edelle silloin, kun siihen ei ole perustetta.

16 § Lupaehtojen muuttaminen ja luvan peruuttaminen

ELY-keskuksella tulisi olla mahdollisuus peruuttaa lupa, jos kalastaja jättää luvan hyödyntämättä.

17 § Kaupallisen kalastajan oikeus valtion maa-alueen käyttöön

RKTL ei näe syytä rajata valtion maa-alueiden käyttöoikeutta vain I-ryhmän kalastajille.

18 § Alueellinen lupa kalastusopastointaan

Sekä kalastusoppaat että kaupalliset kalastajat hyödyntävät kalavaroja elinkeinotoimintaan. Molemmat ovat näkyviä toimintoja ja alttiita kiistoille eri intressiryhmien kanssa. Kalastuslain tulee tukea toimintatapoja, jotka edistävät rakentavaa vuoropuhelua ja luottamusta eri tahojen kesken. Lain keskeinen lähtökohta on, että kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa osoitetaan eri käyttäjäryhmille parhaiten sopivat vesialueet.

Ehdotus

- Paikallisen hyväksynnän takaamiseksi ELY-keskuksen tulisi myöntää lupia ensisijaisesti alueille, jotka on määritelty kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kalastusopastointaan sopiviksi. Jos kyseessä on opastoinnin kannalta riittävän laaja kalatalousalueen vapaa-ajankalastuksen yhtenäislupa-alue, ELY-keskuksen lupaa ei tarvittaisi.

19 § Kalatalousviranomaiset

Perusteluissa on mainittu Maaseutuvirasto, mutta lakiehdotuksessa sitä ei ole.

20 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävät

RKTL ehdottaa lisättäväksi kohdan, jossa korostetaan ELY-keskusten merkitystä kalastuksen kehittämisen ja edistämisen kannalta. Lisäys yhtenäistäisi ELY-keskusten tehtäviä käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden

(36 §) kanssa, erityisesti kaupallisen kalastuksen ja kalastusopastoinnin edistämisen osalta. Myös yleisvesien kalastuksen järjestämisen tulisi kuulua ELY-keskuksille. Sekä ne että kalatalousalueet ovat avainasemassa eri osapuolten välistä rakentavaa vuoropuhelua ja luottamusta kehitettäessä.

Tehtäviin tulisi lisätä omaksi kohdaksi myös valtakunnallisten (ja alueellisten) strategioiden, hoitosuunnitelmien ja toimenpideohjelmien toteutumisen valvonta käyttö-, hoito- ja seurantasuunnitelmien laadintavaiheessa, täytäntöönpanossa, seurannassa ja raportoinnissa. Tämä yhä keskeisemmäksi käyvä kalatalouden tavoite- ja ohjauskeino ei käy riittävästi ilmi lakiehdotuksen nykyisissä kohdissa, koska kohdassa 4) eritellään vain laki ja kalatalousalueiden oma ohjesääntö.

Ehdotukset

- Lisätään kohta: *"2) ... huolehtia kalatalouselinkeinojen kehittämistä ja edistämistoimenpiteistä sekä näitä koskevista tavoitteista;"* (muut kohdat jäävät ennalleen, mutta numerointi muuttuu).
- Lisätään kohta *"4) valvoa toimialueellaan, että valtakunnalliset kalatalouden ja sitä sivuavat strategiat, hoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat toteutuvat;"*
- Lisätään omaksi kohdaksi *"kalastuksen järjestäminen valtion yleisillä vesialueilla."*

22 § Kalatalousaluejako

Pitkän kalatalousaluejakoa käsittelevän pykälän voisi jakaa kahtia eli alueen määrittelyn ja jaon perusteet omaksi pykäläkseen (1. ja 2. momentti) ja toiminnalliset määrittelyt omakseen. Alussa mainitaan kuntien rajoista piittaamattomuudesta, mutta on muitakin hallinnollisia rajanvetoja (ELY-keskukset, aluehallintovirastot ja maakunnat). Ilmaus "hallinnollisista rajoista riippumatta" olisi parempi kuin kunnanraja varsinkin, kun tällaiset rajat eivät ole pysyviä.

Sisällössä on järjestys hallinnon näkökulmasta, ja maantiede (valuma-alue, vesienhoitoalue ym.) tulee vasta jäljempänä. Asian kääntäminen siten, että alussa olisi (ensisijaisena perusteena) maantieteellinen ja vesistöllinen tavoite ja sitten hallinto, korostaisi alueellisten olosuhteiden merkitystä.

Luontoon liittyvien seikkojen lisäksi kalatalousaluejakoa tehtäessä tulisi harkita otettavaksi huomioon myös kalastuskulttuurin yhteensopivuuden näkökulma ja se, että alueen kalavedenomistajien ja muiden osapuolten tulisi voida kokea alue "omanaan".

Ehdotukset

- Uusi muotoilu 1. virkkeeseen *"Vesialueet jaetaan niiden omistussuhteista sekä hallinnollisista rajoista riippumatta kalatalousalueisiin."*
- Jaetaan pykälä kahteen pykälään.
- Lisätään huomioon otettaviin seikkoihin kalastuksen tarkoituksenmukaisen järjestämisen jälkeen omaksi asiakohdaksi *kalatalouskulttuurin yhtenäisyys.*

24 § Kalatalousalueiden tehtävät

Kalatalousalueet muodostavat keskeisen kalastuksen organisaation, jonka toiminta perustuu paikallisen aktiivisuuden ja asiantuntemuksen sekä laajempien viranomais-, tutkimus- ja muiden intressitahojen väliseen vuoropuheluun. Sosiaalisen kestävyys- ja elinkeinojen kannalta on tärkeää, että kalatalousalueet edistävät sujuvaa kalastusta tukevaa yhteistyötä ja ristiriitojen sovittelua. Pykälän perusteluissa todetaan, että kalatalousalueen toiminta vähentää ELY-keskusten kalavarojen hoitoon ja järjestämiseen liittyviä tehtäviä. Logiikka ei ole selvä, koska kalastusalueen määräysvaltaa siirretään ELY-keskuksiin ja järjestelmän rakentaminen yhteistyöryhmineen lisää ELY-keskusten tehtäviä.

Kuten lakiehdotuksen perusteluissakin mainitaan, suomalaisten vesistöjen ja kalakantojen hyödyntämisen ongelmana on monin paikoin alikalastus. Sekä ammattikalastajien että vapaa-ajankalastajien määrä on vähentynyt, ja yhä useampia vesistöjä ja rannikkoalueita on jäänyt lähes kokonaan kaupallisen kalastuksen ulkopuolelle. Tämän ongelman ratkaiseminen sisältyy osin jo olemassa oleviin tehtäviin, esimerkiksi tehtävään 1), mutta ongelman suuruuden vuoksi sitä voisi olla syytä korostaa myös erikseen.

Kalatalousalueiden tehtävien 1) kohtaan pitäisi johdonmukaisesti, edellä esitetyn 4 §:n tarkennuksen perusteella, liittää sana ”*seuranta*”, joka on nyt vain kohdassa 2. Perusteluna tähän on se, että kalakantoihin vaikuttavat muutkin asiat kuin kalastus ja kantojen hoito. Seurannoista puolestaan koituu hyötyä vain, jos niiden tuloksista raportoidaan asianmukaisesti ja laadukkaasti. Näin sekä 1) ja 2) kohta muuttuisivat hieman. Olisi myös hyvä, jos MMM:n asetuksessa voitaisiin seurantatietojen osalta määritellä, millaista seurantaa tässä lainkohdassa tarkoitetaan – saalistietoja, kalastuksen määrää, kalastuskirjanpitoa tai tietoa kalakantojen tilasta?

Ehdotukset

- Uusi muotoilu 1) *kalavarojen kestävän käytön ja hoidon suunnittelu ja seurannan järjestäminen*;
- Uusi muotoilu 2) *käyttö-, hoito- ja seurantasuunnitelmaehdotuksen laadinta, hyväksytyn suunnitelman toimeenpano ja seurantojen raportointi*;
- Lisätään kalatalousalueen tehtäviin: *”eri tahojen välisen vuoropuhelun edistäminen ja kiistojen sovittelu”*.
- Lisätään kalatalousalueen tehtäviin: *”vajaasti hyödynnettyjen kalakantojen pyynnin edistäminen”*.

25 § Kalatalousalueen yleiskokous

Lakiehdotuksessa valtakunnallisten ympäristöjärjestöjen edustajalle on määritetty kalatalouden ulkopuolelta oikeus äänivallattomana osallistua kalatalousalueen yleiskokoukseen, jotta ympäristöperusteisen vaikuttamisen mahdollisuuksia lisättäisiin. Kalatalousalueella on kuitenkin muitakin järjestöjä tai asiantuntijoita, jotka voivat tuoda yleiskokoukselle päätöksenteon kannalta keskeistä ja sidosryhmien yhteistyötä lisäävää asiantuntijatietoa, esimerkiksi kunnan, kalakaupan, metsästyksen, matkailualan, kyläyhdistyksen tai kesämökkiläisten edustajan.

Ehdotus

Lisätään pykälään maininta *”Lisäksi kalatalousalueella on oikeus kutsua yleiskokoukseen asiantuntijoita, joilla on kokouksessa läsnäolo- ja puheoikeus.”*

27 § Kalatalousalueen hallitus ja sen tehtävät

Kalatalousalueen tehtävät ovat suhteellisen laajat ja vaativat. Toiminnanjohtajan palkkaus, käyttö- ja hoitosuunnitelmien tekeminen, ylläpitäminen ja toteuttaminen vaativat runsaasti resursseja. Tämän vuoksi on tärkeää, että kalatalousalueiden rahoituspohja on tarpeeksi suuri, jotta organisaatio käytännössä toimii. Nykyisten kalastusalueiden toiminta käynnistyi ja vakiintui hyvin vaihtelevasti ja rahoituksen järjestäminen oli useimpien alueiden ongelma. Kalatalousalueiden suurentaminen vähentää toiminnanjohtajien ja erillisten käyttö- ja hoitosuunnitelmien määrää, mutta jos rahoitus on pääosin tarkoitus järjestää kalastonhoitomaksuvaroin, näiden varojen riittävyys on varmistettava. Todennäköisesti ehdotetulla järjestelyllä laaja-alainen suunnittelu syö varoja suunnitelman toteuttamiselta.

30 § Kirjanpito ja tilintarkastus

Vaikka asia ei ehkä sovikaan otsikon sanojen ”kirjanpito ja tilintarkastus” yhteyteen, tulisi määritellä tarkemmin, mitä tarkoitetaan sanoilla ”arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä” ja ”selvitys käyttö- ja hoitosuunnitelman toteutumisesta”.

Neljännestä momentista tulisi poistaa sana ”voidaan”. Määrämuotoisen raportointisisällön avulla varmennetaan raportoinnin laatua ja asiasisältöä, jolloin pystytään mm. ELY-keskusten alueen kokonaisuus hahmottamaan ja nopeasti edelleen raportoimaan.

Ehdotus

- Uusi muotoilu *”Ensimmäisessä momentissa tarkoitettu kertomuksesta ja sen sisällöstä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.”*

32 § Alueellinen kalatalouden yhteistyöryhmä

Lakiehdotuksessa mainitut alueelliset kalatalouden yhteistyöryhmät ovat tervetullut lisä kalastuslainsäädäntöön. Sektorirajat ylittävän vuorovaikutuksen ja kiistojen hallinnan edistämiseksi yhteistyöryhmien toimintaan osallistumisen tulisi olla mahdollista eri alueilla ja eri aikoina kalatalouden kannalta keskeisimpien intressitahojen edustajille, eikä näitä ryhmiä tulisi laissa tiukasti rajata tai nimetä. Lähes vastaavia yhteistyöryhmiä on jo aiemmin ollut eri alueilla toiminnassa kalataloutta koskevissa hankkeissa, ja nyt toimintaa vakiinnutettaisiin kalastuslain avulla.

Ehdotus

- Ensimmäisen momentin viimeinen lause muutetaan muotoon *”... koostuu kalatalousalueiden, kalatalousalan järjestöjen, tutkimuksen ja hallinnon edustajista”*.
- Momenttiin lisätään myös virke: *”Yhteistyöryhmään voidaan kutsua myös muita paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten tahojen edustajia, joita pidetään hyödyllisinä kalatalouden kehittämisen, paikallisen tiedon hyödyntämisen ja sektorirajat ylittävän vuorovaikutuksen edistämiseksi.”*

Jos edellä tehdyt 4 §:ää ja 24 §:ää koskevat ehdotukset seurannan sisällyttämisestä suunnitelmaan toteutuisivat, tulee alueelliselle kalatalouden yhteistyöryhmälle asettaa tehtäväksi myös *”seurantojen koordinointi ja yhteensovittaminen”*. Muutos edellyttää vain sanan *”seuranta”* lisäämistä 2. momenttiin ja tekstin vastaavaa lievää muokkausta.

34 § Valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat

RKTL pitää tärkeänä, että valtakunnallisten suunnitelmien perusteella tehdään alueitasolle vain ehdottoman tarpeellinen, yleisluontoinen tavoitteen asetanta. Yksityiskohtaisiin toimenpiteisiin asti ulottuva valtakunnallinen suunnittelu voisi vesittää paikallisen ja alueellisen suunnittelun merkitystä ja vähentää sidosryhmien kiinnostusta alueason toimintaan. Lisäksi tulisi pyrkiä rakentamaan mekanismi, jolla paikallista ja alueellista tietoa siirtyä alueellisista suunnitelmista kansallisiin ohjelmiin tai suunnitelmiin. Ratkaisumalleja ja yhteensovittamista voinevat esittää maa- ja metsätalousministeriöön ELY-keskukset tai neuvottelukunnat. Lisäksi tällaiset suunnitelmat tulisi päivittää riittävän usein. Näistäkin asioista olisi tutkimuslaitoksen näkemyksen mukaan syytä säätää peruserälaite lakiin.

Kalavarojen hoitosuunnitelmat toimivat nyky muodossa yleisnimenä myös strategioille, mikä käy ilmi perusteluissa. Perusteluissa ei mainita *Kansallista vieraslajistrategiaa*, jossa mainitut hyödynnettäviä sisävesilajeja koskevat kohdat liittyvät läheisesti mm. kalatalousalueisiin ja vieraslajeja, kuten täplärapuja (ja

rapuruttoa), koskeviin seurantatavoitteisiin. Tähän liittyen tulisi harkita sanan ”strategia” lisäämistä myös 34 §:n 1. momentin 1. virkkeen loppuun ja tarkentaa vastaavasti myös viimeistä virkettä, koska sisävesikalataloudessa vaikuttavat ja pannaan toimeen muutkin kuin vain kalataloutta koskevat hoitosuunnitelmat.

Ehdotukset

- Pykälään kirjoitetaan näkyviin mekanismi, jolla paikallinen ja alueellinen tieto ja tahtotila siirtyvät valtakunnallisiin suunnitelmiin ja miten mahdolliset ristiriidat valtakunnallisten ja alueellisten tavoitteiden tai toimenpiteiden osalta ratkaistaan.
- Perusteluosaan lisätään ao. kohtaan maininta ”*Kansallinen vieraslajistrategia*”.
- Uusi muotoilu ”... *tarvittaessa valtakunnallisia hoitosuunnitelmia ja -strategioita*”.

36 § Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen

Kalastusolosuhteista tarvitaan kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaa varten esitettyä laajempi tietoperusta. Kohtaan 1) tarvitaan esitetyn lisäksi perustieto myös alueen ekosysteemin tilasta, muusta toimintaympäristöstä kuin vesialueiden ja kalakantojen tilanteesta, esimerkiksi hylkeiden ja merimetsojen esiintyvyydestä kalavesillä ja elinkeinojen harjoittamisedellytyksistä sekä alueen muista kalatalouteen vaikuttavista erityispiirteistä.

Vaelluskalakantojen käytön ja hoidon kannalta on tärkeää, että käyttö- ja hoitosuunnitelma sisältäisi, erikseen mainittuna, suunnitelman ja ehdotuksen vaelluskalojen elinkierron turvaamisesta sekä muista biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä.

Yksi lakiluonnoksen keskeisistä tavoitteista on istutustoiminnan suunnitelmallisuuden parantaminen. Tätä tavoitetta tukisi se, että istutussuunnitelma mainittaisiin myös itse laissa, olennaisena osana käyttö- ja hoitosuunnitelmaa.

Edellä jo ehdotettuihin muutoksiin, ja myös Kansallisen vieraslajistrategian velvoittamana, tulisi käyttö-, hoito- ja seurantasuunnitelman sisältöön lisätä oma kohtansa vieraslajeista.

Ehdotukset

- Uusi muotoilu ”1) *perustiedot ekosysteemin ja kalakantojen tilasta, kalatalouselinkeinojen toimintaedellytyksistä*”.
- Lisätään uusi kohta ”*suunnitelma ja ehdotus vaelluskalojen elinkierron turvaamiseksi sekä muut biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi tarpeelliset toimenpiteet*”.
- Lisätään uusi kohta (tai lisätään kohtaan 3) ”*suunnitelma istutuksissa käytettävistä kalalajeista ja -kannoista sekä istutusmääristä*”.
- Lisätään uusi kohta ”6) *suunnitelma, perustelut ja riskinarviointi vieraslajien käytöstä, hallitsemattoman leviämisen torjunnasta ja niihin liittyvästä raportoinnista*”.

Perusteluosan kolmannen kappaleen alussa on väärä viittaus. Viitataan pykälään 35, kun pitäisi viitata pykälään 36.

37 § Käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksyminen

Suunnittelussa tarvitaan mahdollisimman laajapohjaista tietoa kalastuksen kehittämiseksi. Käyttö- ja hoitosuunnitelmien hyväksymisen ehtoihin tulisikin harkita lisättäväksi mm. se, että suunnitelmien tulisi olla yhteensopivia myös kaupallisen kalastuksen kehittämistavoitteiden kanssa.

Kalatalousalue tulisi myös velvoittaa huolehtimaan siitä, että hyväksytyt käyttö- ja hoitosuunnitelmat toimitetaan tiedoksi myös kaavoittaville viranomaisille. Koska näin ei ole tähän asti tapahtunut, kala- ja kalastusasiat ovat jääneet pitkälti huomioimatta intressivertailuissa ja kaavoituksessa.

Ehdotus

- Lisätään uusi kohta: ”2) on yhteensopiva valtakunnallisten kaupallisen kalastuksen edistämistavoitteiden kanssa”.
- Veloitetaan ELY-keskukset toimittamaan hyväksytyt käyttö- ja hoitosuunnitelmat tiedoksi kaavoittaville viranomaisille.

39 § Käyttö- ja hoitosuunnitelman toimeenpanon valvonta

Perusteluiden mukaan kalatalousalue voi käyttö- ja hoitosuunnitelman pohjalta velvoittaa vesialueen omistajan toteuttamaan suunnitelmassa esitettyjä aktiivisia toimenpiteitä, kuten istutuksia. Tätä määräystä voidaan pitää yllättävänä, jos maksaja on vedenomistaja ja jos velvoite ei johdu vedenomistajan tekemisistä.

41 § Kalastuksen järjestäminen

Pykälässä esitetään, että erityisperusteisia kalastusoikeuksia omistavien tahojen on *yhteisesti* huolehdittava kalastuksen järjestämisestä. Millä tavalla *yhteisesti* jää epäselväksi, pitäisikö täsmentää?

Pykälän mukaan kalastusoikeuden jakaminen määräytyisi edelleen pyydysyksiköiden perusteella. Aiemmassa lausunnossaan tutkimuslaitos on esittänyt, että eri pyydysten yksikköarvoja määriteltäessä perusteena tulisi voida käyttää pyydysten pyyntitehon lisäksi kunkin pyydyksen tai pyyntitavan yleistä, paikallisesti arvioitua suositeltavuutta tai haitallisuutta. Näin yksikköjärjestelmä voisi toimia varsin käteväenä taktisen säätelyn välineenä, jolla kalastusta voitaisiin paikallisten olojen mukaan ohjata niin pyynnin kokonaismäärän kuin sen rakenteenkin osalta. Pykälässä kuitenkin esitetään, että pyydysyksikköarvojen perusteena käytettäisiin vain erilaisten pyydysten suhteellista pyyntitehoa, ja tämäkin määriteltäisiin valtakunnallisesti maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Tutkimuslaitoksen käsityksen mukaan tällainen määrittely olisi kuitenkin ongelmallinen mm. sen vuoksi, että suhteellinen pyyntiteho on kalalajikohtainen ja saattaa samallakin lajilla vaihdella kalakannan kasvuominaisuuksien mukaan. Samoja yksikköarvoja olisi siis vaikea soveltaa kalastoltaan ja muiltakin olosuhteiltaan erilaisiin vesistöihin. Monien pyydysten pyyntiteho riippuu lisäksi pyydysten koosta ja rakenteesta, esimerkiksi verkoilla niiden silmäkoosta, mikä sekin osaltaan vaikeuttaisi suhteellisten pyyntitehojen määrittämistä.

Ehdotus

- Poistetaan pykälästä maininta, että erilaisten pyydysten yksikköarvoista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, ja korvataan se tekstillä, joka siirtää yksikköarvojen määrittelyn paikalliselle osakaskuntatasolle tai kalatalousalueelle, osana näiden ehdottamia alueellisia kalastuksen säätelytoimia.

43 § Kalastusoikeuksien yhteen sovittaminen erityisellä kalastusalueella

Pykälä on kapulakielellinen ja epäselvä. Sisältöä pitäisi lyhentää ja selkeyttää ymmärrettäväksi.

45 § Kalastuksen järjestäminen valtion vesialueella

Pykälän perusteluissa mainitaan ”*että valtion viranomaisen tulee Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueella pyytää 33 §:ssä tarkoitettulta neuvottelukunnalta...*”, joka on tässä väärä termi.

Ehdotus

- Termin tarkennus tarpeen ”... yhteistyöryhmältä ...”.

46 § Kielletyt kalastustavat, pyyntimenetelmät ja kalastusvälineet

Lakiehdotuksen perusteluissa kerrotaan kalastuksen ohjauksesta, sääntelystä ja säätelystä todennäköisesti enemmän ja vähemmän toistensa synonyymeina. Onko termien sisällössä eroja, ja pitäisikö termit siinä tapauksessa määritellä? Sääntely ja säätely ymmärretään yleensä rajoittamisena, kun taas ohjaus on sisällöltään yleisempi ja monimuotoisempi.

Säädöksen kohta 7) *vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella onginta, pilkintä ja kalastus harrilaudalla*, on erittäin kannatettava, koska se vähentää meri- ja järvitaimenten poikasten ongintaa ja pilkkimistä sekä harjusten pilkkimistä pienten jokien pienialaisilla talvehtimisalueilla (syvänteet).

Perusteluissa mainittua madeharan kieltoa tulisi selventää. Madeharaa käytetään pääasiassa syötin kanssa ja silloin mateet ovat lähes aina suustaan kiinni. Pelkän ryöstäjän (ryöstöpilkin) käyttökielto on ymmärrettävä, mutta muuttuuko madehara sallituksi (= syöttipilkiksi), kun siihen kiinnitetään syötti?

Pykälän 2 momentin perusteluteksti on ristiriidassa lakitekstin kanssa. Lakitekstissä sanotaan, että edellä 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä kalastusvälineitä ei saa säilyttää veneessä tai pitää muutoin käsillä siten, että ne ovat pyyntiä varten helposti käsillä. Perustelussa sanotaan, että kyseisessä kohdassa säädettäisiin siitä, että kiellettyä kalastusvälinettä saa säilyttää veneessä tai pitää muutoin käsillä siten, että ne ovat pyyntiä varten helposti käsillä.

Perusteluissa ei ole kerrottu, miksi kohdassa 6) mainitut pyyntitavat ovat kiellettyjä kaikissa vesistöissä 15.4.–20. 6. välisenä aikana. Tämä kohta kieltää nyt myös kuoreen lippoamisen, jos siinä käytetään apuna valoa, mikä ei liene tarkoituksenmukaista.

Pykälän perusteluissa mainitaan ” pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että kiellettyjä kalastusvälineitä saa säilyttää veneessä tai ...”. Sana *että* tulisi korvata sanalla *ettei*.

Ehdotukset

- Uusi muotoilu ”*säädettäisiin siitä, ettei kiellettyjä kalastusvälineitä saa säilyttää veneessä tai ...*”.

47 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen poikkeuslupa

Poikkeuslupamäärittelyssä tulisi olla keventävä säännös koskien sairaaksi epäillyn kalan tai ravun ottamista näytteeksi ja toimittamisesta tutkittavaksi viranomaiselle tai tämän edustajalle ja vastaavasti vieraslajiksi epäillyn lajin tunnistamisen varmistamiseksi ilman ennalta haettua poikkeuslupaa. Lain perusteluissa tulisi määritellä, montako yksilöä tällainen näytteeksi ottaminen voisi olla ja vaatimus jälkikäteisraportoinnista viranomaiselle. Säännös edellyttäisi oman momentin lisäämistä:

Ehdotus

- Lisätään uusi momentti *"Mikäli vesialueella havaitaan sairaaksi tai vieraslajiksi epäiltävä kala tai rapu, voidaan se ottaa näytteeksi ja toimittaa tutkittavaksi ilman ennalta saatua poikkeuslupaa. Näytteenotosta ja toimittamisesta tulee välittömästi raportoida elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle."*

48 § Pyydysten asettaminen ja merkitseminen

Pykälän 2. momentissa lukee, että pyydykseen tulee merkitä asettajan nimi ja yhteystiedot sekä kalastusoikeuden osoittava merkki. Tekstiä selventäisi, jos pykälässä sanottaisiin, että kalastusoikeuden osoittava merkki tulee kiinnittää pyydykseen.

Toisen momentin loppu *"lukuun ottamatta kalastamista jäältä"* jättää tulkinnan varaa. Perusteluissa asia oli selitetty: *"Poikkeuksena pyydysmerkkien vedestä poistamista koskevalle velvollisuudelle olisivat kuitenkin esimerkiksi verkkojen merkintään talvisin käytettävät merkit, joiden poistaminen vedestä aina itse pyydysten poistamisen yhteydessä voi käytännössä olla kohtuuttoman hankalaa"*. Asia korjaantuu, jos pykälää hieman täydentää.

Ehdotus

- Uusi muotoilu *"... merkitä pyydyksen asettajan nimi ja yhteystiedot sekä kiinnittää kalastusoikeuden osoittava merkki"*.
- Täydennys pykälään *"Jäältä pyydettyessä pyydysten merkintää ei tarvitse poistaa, jos pyydys poistetaan väliaikaisesti."*

49 § Kaupalliseen kalastukseen tarkoitetut pyydykset ja pyyntimenetelmät

Tutkimuslaitos esittää harkittavaksi isorysän poistamista vapaa-ajankalastajilta kiellettyjen pyydysten joukosta. Mikäli vapaa-ajankalastaja haluaa kalastaa vaikkapa muikkua tai siikaa valikoivasti, suojella saimaannorppia ja vapauttaa alamittaiset taimenet/nieriät/lohet hyväkuntoisina, niin käytännössä tähän soveltuvia pyydyksiä ovat vain nuotta ja pyyntisyvydeltään riittävä rysä. Vapaa-ajankalastajien koukku- ja verkkomäärää esitetään laissa rajoitettavaksi, joten rysän kanssa voitaisiin toimia samoin ja sallia vapaa-ajankalastajalle vaikkapa yksi yli 1,5 metrin rysä. Tällaisen rysän salliminen toisaalta hämärtää vapaa-ajankalastuksen ja kaupallisen kalastuksen rajaa. Sen vuoksi tulisi myös harkita, voisiko viranomainen erityistapauksissa antaa poikkeusluvan suuremman kuin 1,5 metrin rysän käyttöön vapaa-ajankalastuksessa.

Ehdotuksen mukaan vapaa-ajankalastajien verkko- ja koukkupyntiä rajoitettaisiin tosin vain Suomen talousvyöhykkeellä ja yleisellä vesialueella meressä. Ehdotetut koukku- ja verkkomäärät ovat kuitenkin niin suuria, että vastaava rajoitus voitaisiin määrätä laissa koko maata koskevaksi. Pykälien 52 ja 53 nojalla säädettäisiin sitten mahdolliset tätä tiukemmat rajoitukset. Sekä siimoihin että verkkoihin liittyy mm. suuri alamittaisten ja rauhoitettujen kalayksilöiden vahingoittumisvaara.

Ehdotukset

- *"Näitä pyydyksiä olisivat trooli ja useampi kuin yksi isorysä sekä sellainen koukkupytydys tai koukkupytydykset, joissa on enemmän kuin yhteensä 100 koukua sekä verkot, joiden yhteispituus on enemmän kuin 300 metriä."*

50 § Häiriön välttäminen

Nykyinen 2. momentti luvallisen kalastuksen häirinnän välttämistä on hyvä lisäys nykyiseen lakiin.

Epätietoisuuden ja erimielisyyksien vähentämiseksi sekä kohtuuttomien vaatimusten torjumiseksi olisi hyvä, jos kalastuslaissa voitaisiin edes suuntaa-antavasti hahmotella sitä, miten lähellä toisen asuttua rantaa kalastus on sallittua.

Ehdotus

- Lisätään pykälään uusi 2. momentti *”Harjoitettaessa kalastusta muualla kuin oman rannan edustalla etäisyyden toisen asutetusta rannasta on oltava aina vähintään 50 metriä, ellei rannan omistajan tai haltijan kanssa ole muuta sovittu.”*

51 § Rapujen säilyttäminen

Rapujen säilyttämistä koskeva pykälä tarvitsee sekä perusteluosaan että itse pykälän sisältöön täydennystä. Rapurutosta on saatu viime aikoina paljon uutta tietoa, ja kaupallisen ravustuksen laajentuminen on tuonut mukanaan merkittäviä muutoksia rapumarkkinoiden logistiikkaan ja rakenteeseen. Nykymuodossaan teksti antaa vahvan mielikuvan rapujen säilyttämisestä itse vesistössä. Monet kaupallisen ravustuksen harjoittajat ja rapujen markkinointiketjussa väliportaana kerääjät ja prosessoijat pitävät eläviä rapuja altaissa, hoitavat tulovesityksen mahdollisesti jopa pohjavedellä, mutta johtavat poistoveden alapuoliseen vesistöön. Uudessa rapustrategiassa asiaa pohdittiin ja on hyvä, että asia on otettu mukaan lakiesitykseen. Jotta säädös edistäisi raputaloutta ja samalla toiminnan turvallisuutta, perusteluosa voisi kuulua seuraavasti:

Perusteluosa:

Raputautien leviämisen ehkäisemiseksi pykälässä säädettäisiin siitä, että rapujen säilyttäminen elävinä sumpuissa tai vastaavissa vesistössä sijaitsevilla rakenteilla on kiellettyä muilla alueilla kuin siinä vesistön osassa, josta ravut on pyydetty. Säännös koskee myös rapujen tilapäistä säilyttämistä maalla altaissa tai lammikoissa, joista poistovesi johdetaan alapuoliseen vesistöön.

Säännös on tarpeellinen ennen muuta rapuruton leviämisen estämiseksi. Rapuruton on todettu voivan esiintyä piilevänä myös jokirapukannoissa muutamissa yksilöissä ilman, että tauti aiheuttaa kuolleisuutta. Rapurutosieni saattaa kuitenkin tällaisessa populaatiossa aktivoitua aiheuttaen taudille tyypillisen epidemian, ja rapukanta romahtaa. Tämä voi tapahtua myös säilytysolosuhteista rapuille syntyvän stressin seurauksena, ja tällöin tauti voi levitä nopeasti säilytystiloista vesistöön. Täplärapuissa rapurutto on lähes poikkeuksetta läsnä latenttina, ja siksi täplärapujen säilyttäminen elävinä muualla kuin pyyntivesistöössään tai sen yhteydessä on aina merkittävä riski säilytyspaikan läheisille jokirapukannoille.

Saaliiksi saatujen, rapuruttoa kantavien joki- tai täplärapujen säilyttäminen sumpuissa saman (laajan) vesistön eri osissa, puhumattakaan kokonaan eri vesistöä, aiheuttaa merkittävän vaaran taudin leviämisestä. Tämän vuoksi saaliiksi saatujen rapujen säilyttäminen sumpuissa tai muuten vesistön yhteydessä olevassa tilassa olisi rajattu tehtäväksi vain sellaisella vesialueen osalla, josta ravut on pyydystetty ja jossa vaaraa taudin leviämisestä ei ole.

Säädös ei kuitenkaan saa estää tai liiaksi rajoittaa kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa rapujen keräämistä, lajittelua ja kauppakunnostusta. Tällaista toimintaa varten voi paikallinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus riskinarvioinnin perusteella, ja tarvittaessa eläinlääkintäviranomaista kuultuaan, myöntää poikkeusluvan. Menettelyn etuna on myös se, että elävien rapujen säilytysolosuhteet ja eettinen käsittely sekä elintarviketurvallisuus tulevat otetuiksi huomioon.

Rapuruton vaaran vuoksi kuolleet tai käyttöön muuten kelpaamattomat ravut on myös aina hävitettävä niin, että ne tai niiden jätökset eivät joudu vesistöön (kompostoitava, haudattava maahan tai poltettava).

Ehdotus

- Itse 51 §:lle ehdotetaan vastaavasti uutta muotoilua: *”Rapuja saadaan säilyttää elävinä vain siinä vesistössä tai sen osassa, josta ne on pyydetty. Säädos koskee myös säilytystä maalla, mikäli säilytysaltaiden poistovesi johdetaan vesistöön. Kuolleet tai vahingoittuneet ravut on hävitettävä niin, että ne tai niissä olevat taudinaiheuttajat eivät joudu vesistöön. Rapujen keräilyyn laajemmalta alueelta ja keskitettyyn säilyttämiseen vesistöön yhteydessä olevissa tiloissa kaupallista tarkoitusta varten toimijan on haettava edellä 1. momentin kieltoa koskeva poikkeuslupa ELY-keskukselta.”*

52 § ja 53 § Kalastuksen rajoittaminen

52 §:ssä kerrotaan valtioneuvoston asetuksenantovaltuus ja 53 §:ssä ELY-keskuksen kalastuksen rajoitukseen liittyvä toimivaltuus. Nykyisessä laissa ilmoitetaan, mitkä asiat säädetään kalastusasetuksessa, mikä on kansalaisten näkökulmasta selkeä tapa ilmaista asia. Tulevassakin laissa olisi selkeää, että ilmoitetaan, mitkä asiat ovat kalastusasetuksessa ja lisäksi kerrotaan, mistä asioista valtioneuvosto voi lisäksi säätää valtioneuvoston asetuksella. Pykälien 52 ja 53 kohtien 1–5 perusteella valtioneuvoston ja ELY-keskuksen valtuudet rajoittaa kalastusta ovat samat, mutta 52 §:n 2 momentin mukaan ministeriön valtuudet ovat rajatummalla. Onko tämä tarkoituksen mukaista?

Kummassakin pykälässä (myös 64 §) jätetään varaus siihen, että kaupallisen kalastajien ryhmiä voidaan kohdella eri tavoin. Perustelujen mukaan tämä tarkoittaa, että I-ryhmän kalastajien kalastusta voidaan rajoittaa vähemmän kuin II-luokan kalastajien. Tämä on järkevä lähestymistapa silloin, kun kalakantojen kestävyden turvaaminen edellyttää kaupallisen kalastuksen määrän rajoittamista ja tämä voidaan tehdä kalastajaryhmäkohtaisesti. Tällöin I-ryhmän kalastajille on annettava joustava mahdollisuus elinkeinon pitkäjänteiseen harjoittamiseen, vaikka he näin olisivatkin eriarvoisessa asemassa muiden kalastajaryhmien kanssa. On kuitenkin huomattava, että ehdotus ei välttämättä edistä kaupallisen kalastuksen harjoittamista, mutta lieventää mahdollisen sääntelyn vaikutuksia ammattimaiseen kaupalliseen kalastukseen. RKT:n mielestä rajoitukset tulisi kuitenkin voida säätää lievempinä kaupallisille kalastajille, ryhmästä riippumatta, kuin vapaa-ajankalastajille.

53 §:n kohtaan 3) tulisi lisätä mahdollisuus säädellä pyydyksen rakennetta. Esimerkiksi ravustuksessa on ollut harkittavana ja mm. Ruotsissa Vätternin ravustuksessa määrätty mertoihin pienille ravuille pakoaukko. Ravuilla ei ole ”ainakin kerran lisääntymistä turvaavaa alamittaa”, ja siksi taataan pakoaukolla se, että juuri sukukypsäksi tulleet pienet ravut pääsevät merroista ulos ilman isojen rapujen aiheuttaman kannibalismin uhkaa. Käytäntö ei ole meillä ajankohtainen, mutta on mahdollista, että rapukantojen kestävä käyttö joissakin olosuhteissa edellyttää tällaisia menettelyjä.

Ehdotukset

- Uusi muotoilu momenttiin 3: *”Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut rajoitukset voidaan määrätä kymmeneksi vuodeksi kerallaan. Rajoitukset voidaan asettaa lievempinä kaupallisille kalastajille ja vapaa-ajankalastajille.”*
- Lisäys kohtaan 3) *”... tai säädellä pyydyksen rakennetta”.*

55 § Kalojen rauhoitus

Tämä on tarpeellinen ja välttämätön lisäys kalastuslakiin. Kalastomme suuri osa kuuluu talouskaloihin, joiden suojeleminen kuuluu luonnonsuojelulain mukaan kalastuslainsäädännön piiriin. Näin ollen kalastuslaissa tulee olla vastaavat säännökset lajien ja kantojen rauhoituksesta kuin luonnonsuojelulaissa. Muun muassa monet

vaelluskalakannat ovat äärimmäisen uhanalaisia, joten niiden rauhoittaminen kokonaan voi olla välttämätöntä sukupuuton estämiseksi.

Tätä pykälää koskevien lainkohtien rikkomuksia varten olisi lisäksi tarpeellista yhdenmukaisesti luonnonsuojelulain kanssa määrittää rauhoitetun lajin tai kannan yksilöiden ohjeellinen arvo. Sama tarve koskee myös 56 §:n mukaista sallittua alinta pyyntimittaa pienempien ja ylintä sallittua pyyntimittaa suurempien kalojen ohjeellisen arvon määrittämistä.

2 momentin viimeinen lause rauhoitusaikana kielletyistä pyydyksistä voi olla hankala Vuoksen vesistöissä nieriän rauhoituksen osalta. Olisi ehkä helpompi luetella ne pyydykset, jotka ovat sallittuja. Periaate on kuitenkin hyvä ja selkiyttänee nykyistä tilannetta. Nieriä on nykytilanteessa ehkä kaikkein hankalin kohde.

56 § Kalojen pyyntimitat

Ylimmän pyyntimitan käyttömahdollisuus on hyvä lisäys tähänastisiin alamittasäännöksiin. Sen avulla voidaan tarvittaessa suojella kookkaimpia emokaloja, jotka ovat poikastuotannon kannalta usein kaikkein tuottoisimpia. Kalalajeille tulisi voida lisäksi asettaa myös alin ja ylin pyyntimitta, joka ei olisi esitetyn sanamuodon mukaan mahdollista.

Ehdotus

- Uusi muotoilu pykälän 1 momenttiin *”Kalalajeille tai -kannoille voidaan säätää alin tai ylin pyyntimitta tai molemmat, jos se on tarpeen kalavarojen kestävän tuoton, heikentyneiden kantojen tai kalalajin luontaisen elinkierron turvaamiseksi.”*

Pykälän 56 perustelujen toisen kappaleen lopussa viitataan 61 §:n vapautusvelvollisuuteen. Vapautusvelvoite on lakiehdotuksessa 58 §:ssä.

58 § Kalojen vapauttamisesta

Pykälän 2. momentissa tarkoitetun vapautusvelvollisuuden osalta pykälän perusteluissa on yhtenä esimerkkinä ahvenen kalastuksen yhteydessä sivusaaliina saadun siian vapautusvelvollisuus. Esimerkki on huono, koska verkkopyynnillä saatu siika ei todennäköisesti selviä hengissä. Nykymuotoinen siika-asetus sallii siian sivusaaliin talteenoton, jos siian osuus ei ylitä 50 %:a saaliista. Tällöin satunnaista sivusaalista ei tarvitse heittää pois.

Pykälässä tai sen perustelutekstissä ei oteta kantaa siihen, miten on meneteltävä, jos pyyntimittojen vastainen tai muuten vapautettavaksi säädetty kala on vahingoittunut niin pahasti, että se ei voi selvitä hengissä. Etenkään ammattikalastajille ei ole mahdollista ryhtyä irrottamaan kaloja verkosta niin varovasti, että ne eivät vahingoittuisi, ja rysistä saatetaan nostaa kalat imurin avulla. Mahdollisia alamittaisia kaloja on teknisesti mahdotonta poistaa heti pyynnin yhteydessä esimerkiksi trooli-, nuotta-, silakkarysä- ja kuorerysäpyynnissä, joiden saalis lajitellaan tai jatkokäsitellään vasta maissa. Nämä pyyntimuodot ovat merkittäväntä kaupallista kalastusta, jossa alamittaisten kalojen pieni osuus on kalastuksen jatkuvuuden kannalta sallittava. Myös verkoista voidaan yleensäkin vain harvoin vapauttaa kalaa vahingoittumattomana, ja sama koskee pyyntiä väkäsellisillä koukuilla. Säädöksiin tarvitaan selkeä maininta siitä, miten tulee menetellä vapautettaviksi säädettyjen vahingoittuneiden tai kuolleiden kalojen kanssa.

Pykälässä pitäisi olla poikkeus, joka sallisi sairaana tai kuolleena löytyneen tai vieraslajiksi epäillyn kalan tai ravun ottamisen näytteeksi (ks. edellä 47 §:ää koskeva ehdotus) tautitutkimusta tai lajinmäärittystä varten.

Pääsääntöisesti olisi pyrittävä sääntelemään pyydysten rakennetta siten, että vältetään alamittaisten tai muuten vapauttamisvelvoitteen alaisten kalojen joutuminen pyydyksiin. Väkäsettömien koukkujen käyttö voisi olla pakollista alueilla, joilla esimerkiksi alamittaisten taimenten tai kuhien jääminen vapakalastajien saaliiksi on todennäköistä.

Ehdotus

- Pykälään tulee mahdollisuuksien mukaan lisätä maininta siitä, miten tulee menetellä vapautettaviksi säädettyjen vahingoittuneiden tai kuolleiden kalojen kanssa.

61 § Korvaukset uhanalaisten eläinlajien suojelusta aiheutuneesta haitasta

Ehdotetun pykälän sanamuodot koskevat nyt vesialueen omistajaa tai erityisen oikeuden haltijaa. Myös kaupallisen kalastajan tulisi saada korvaus aiheutuneesta haitasta niin kuin lakiehdotuksen tämän pykälän perustelujen viimeisessä kappaleessa esitetään. Tämän tulisi myös näkyä pykälän sisällössä.

Ehdotus

- Uusi muotoilu *”jos ... kieltä aiheuttaa vesialueen omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle tai kaupalliselle kalastajalle haittaa, hänellä on oikeus ...”*.

59 §:ssä ja 61 §:ssä puhutaan luonnonsuojelulain perusteella rauhoitettavista eläimistä ja rauhoittamisen aiheuttamien haittojen korvaamisesta. Kuitenkin myös muiden kuin luonnonsuojelulain piirissä olevien eläinten rauhoittamisesta ja sen vaatimista rajoituksista olisi tasapuolisuuden vuoksi voitava maksaa korvauksia, esimerkkinä nieriän rauhoitus Kuolimolla.

63 § Vaelluskalavesistöjen sekä niiden koski- ja virta-alueiden määrittely

Pykälät 63 ja 64 ovat tarpeellisia vaelluskalojen kulun ja luontaisen elinkierron turvaamiseksi. Säädökset edellyttävät vesistö- ja kalakantakohtaista tutkimustietoa asetusten perusteeksi.

Pykälän 63 toisessa momentissa kerrotaan, että koski- ja virta-alueen rajat voidaan tarvittaessa määrittää ELY-keskuksen päätöksellä. Aikaisempiin määrittelykohdan kommentteihin viitaten RKTL esittää, että rajat tulee määrittää ELY-keskuksen päätöksellä.

Ehdotus

- Uusi muotoilu 2 momenttiin *”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus määrittää päätöksellään vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueen rajat ja huolehtii, että ne ovat karttamuodossa nähtävissä Internetissä.”*

65 § ja 71 § Jokisuukalastuksen kieltä ja poikkeukset siitä

Pykälän 65 toisen momentin mukainen verkkokalastuskielto meressä kilometriä lähempänä vaelluskalavesistön jokisuuta elokuun 15 päivästä lokakuun 15 päivään on kannatettava taimenen syysvaelluksen turvaamiseksi. Monissa vesistöissä jokisuun edustalla voi kuitenkin olla useiden kilometrien pituinen kapea lahti, jolloin yhden kilometrin mittainen verkkokalastuskieltoalue ei vielä riittävästi suojele kudulle palaavia vaelluskaloja. Taimenella jokeen vaellus on lisäksi usein kaksihuippuinen, jolloin ensimmäinen vaellushiippu on keväällä ja toinen syksyllä. Tämän vuoksi verkkokalastuskiellon ajoitusta ja aluetta tulisi yleisrajoitusten lisäksi tarkastella ja määritellä jokikohtaisesti.

Verkkokieltoaika meressä kilometriä lähempänä vaelluskalajoen suuta voisi jatkua lokakuun loppuun asti, koska kaloja nousee vielä lokakuun puoliväliä myöhemminkin ja vuodet voivat olla sääoloiltaan hyvin erilaisia.

Pykälän 65 kolmannessa momentissa mainitaan, että vaelluskalavesistöön kuuluvan joen jokisuussa ei saa kolmea kilometriä lähemmäs jokisuuta ilman aiemmin saatua oikeutta asettaa isorysää ja perusteluissa todetaan, että viranomaisen myöntämä lupa ei ole aiemmin annettu oikeus. Nykyisin ELY-keskukset voivat antaa kaupallisille kalastajille poikkeuslupia 3 kilometrin vyöhykkeelle. Monella jokisuualueella voidaan vaelluskalojen suojelun näkökulmasta turvallisesti harjoittaa esimerkiksi suomukalan kalastusta, jos ajalliset ja paikalliset rajoitukset ovat lupaehdoissa järkevät. Oikeus poikkeuslupiin on ehdotuksessa todettu 71 §:ssä, jos toimenpide on välttämätön yleisen kalatalousedun turvaamiseksi tai muusta erityisestä syystä eikä vaaranna lain 1 §:n tavoitteita, kalan kulkua vesistöissä tai kalavarojen alueellisen käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteuttamista. Perusteluissa esimerkkiperusteina käytetään emokalapyyntiä tai tutkimuspyyntiä, mutta epäselväksi jää, voivatko kaupalliset kalastajat jatkossa saada edelleen poikkeuslupia.

Ehdotus

- Uusi muotoilu 2. momenttiin *”... kielletty lokakuun loppuun saakka”*.
- Lisätään 71 §:ään: *”... jos tällainen toimenpide on välttämätön yleisen kalatalousedun tai kaupallisen kalastuksen turvaamiseksi ...”*.

Suoraan kalastuslakiin kuulumattomana mutta kuitenkin tämän pykälän tarkoitukseen liittyvänä asiana tutkimuslaitos esittää, että vaelluskalajokien suualueiden suojaamistarpeet otettaisiin entistä paremmin huomioon myös kalanviljelylaitosten sijainninhjauksesta ja rakentamisluvista päätettäessä. Vastustettavan kalataudin toteaminen johtaa usein rajoitusalueen asettamiseen, mikä voi vaikeuttaa myös esimerkiksi luonnonkalojen mädin siirtoja. Tästä saatiin kokemuksia mm. Pyhtään VHS-tapausten yhteydessä 2000-luvun alussa.

66 § Kalaväylä

Kalaväylän määrittely on säilynyt sisällöltään ennallaan. Tämä on valitettavaa, koska myös kansallisessa kalatiestrategiassa mainitaan, että nykyisellään käytössä oleva kalaväylän määrittely jokisuuhun ei usein pysty riittävän hyvin turvaamaan vaelluskalojen nousua jokeen. Nousukalat eivät liiku jokisuulla pelkästään syvässä keskiuomassa, vaan voivat uida nousureittiä etsiessään ajoittain akanvirrassa rannan tuntumassa. Tämän vuoksi kalaväylän olisi tarpeen ulottua jokisuulla rannasta rantaan, kuten on käytäntönä lähes kaikissa muissa Itämeren rantavaltioissa. Kun kalaväylän määrittelyyn ei ole tehty muutosta, jää riittävän laajan kalaväylän rajaaminen jokisuilla lähinnä ELY-keskuksen tehtäväksi ja vastuulle.

67–68 § (Kalaväyliin liittyviä säädöksiä)

Kalaväylään liittyvät määritelmät ovat nyt entistä selkeämmässä muodossa, eikä vesilakiin tarvitse enää tukeutua niin paljon kuin aiemmin.

69 § Kalastaminen puroissa

Tämä on hyvä täydennys kalastuslakiin, mutta esimerkiksi eräissä Etelä-Suomen taimenpuroissa myös kaikenlaisen kalastuksen kieltäminen voisi olla tarpeen. Puron määrittely valuma-alueen koon perusteella edellyttäisi kuitenkin ELY-keskuksen ylläpitämää luetteloa sellaisista puroista, joita määräykset koskevat.

Pykälän perusteluista tulisi poistaa epävirallinen termi ”*purotaimen*” ja korvata se määritelmällä ”*paikallinen vaeltamaton taimen*”.

70 § Kalatiessä kalastaminen

Kalastuskieltoalueen laajuus on lisätty sadasta kahteensataan metriin kalatien ylä- ja alapuolella. Säädökset ovat aiempaa tarkempia ja pitkälti kalatiestrategian mukaisia.

72 § Kielletyt istutukset ja 73 § Kalojen ja rapujen istuttaminen

Kannatettavia ja tärkeitä säännöksiä, joilla pyritään estämään vesistöjen alkuperäisten kalakantojen sekoittumista ja haitallisten vieraslajien istutuksia.

72 §:n ensimmäisen momentin sisältö vaatii tarkennusta siitä, kuka tai mikä määrittelee ilmeisen monimuotoisuuden heikentymisen. Ongelma on myös aluerajaus: miten laaja on riskin tarkastelualue. Vähintäänkin perusteluosassa tätä tulisi selkiinnyttää.

73 §. Istuttaminen on edelleen kalavesien paikallisista hoitotoimista konkreettisin ja mitattavin asia. Hyvää pykälässä on se, että suunnitelmallisuus korostuu. Aluemäärittely on kuitenkin ongelma, kun puhutaan kohdevesistöstä. Missä laajuudessa kohdevesistöä tarkastellaan?

Istutuskieltoja koskevaan kohtaan tulisi määritellä ELY-keskusten toiminnan keskinäinen koordinointi, joka on erityisen tarpeen suurten, monien ELY-keskusten alueelle ulottuvien yhteisten reittivesien osalta. Riskien varalta tulisi kiellon ohessa olla käytettävissä myös mahdollisuus määritellä erityisiä ehtoja istutuksen toteutukselle.

Pykälän 73 momentissa 4 oleva kirjattavista tiedoista annettava MMM:n asetus voi olla tarpeeton, kun asiaa on niin pitkälle säädetty 93 §:ssä.

74 § Istutettavien kalojen merkintä

Tarpeellinen lisäys, joka mahdollistaa valikoivan kalastuksen uhanalaisten kalalajien ja kantojen suojelemiseksi. Lisäys on erityisesti meri- ja järvitaimenen suojelun kannalta keskeinen parannus nykyiseen ristiriitatilanteeseen uhanalaisten kantojen suojelun ja pyydettyiksi tarkoitettujen istutettujen taimenten kalastuksen välillä.

75 § Istutuskiellosta poikkeaminen

Pykälässä on erikseen huomioitu kaupallisen kalastuksen edellytysten turvaaminen, mikä on hyvä asia.

77 § Kala- ja raputautien ehkäiseminen

Paikallisiin sisävesien kala- ja rapukantoihin sovellettuna valtioneuvoston asetuksella annetut kiellot ja määräykset eivät ehkä ole toimiva ratkaisu, jotta voitaisiin nopeasti (kuten perusteluissa todetaan) ryhtyä

toimenpiteisiin. Tämä koskee erityisesti jokirapujen rapuruttotapauksia, mutta saattaa tulla kyseeseen myös kalakuolemien yhteydessä.

Lakiin tulisikin määritellä mahdollisuus antaa määräaikainen kieltä tai rajoitus ja saattaa se voimaan välittömästi eläinlääkintä-, kala- tai ympäristöviranomaisen toimesta, jotta haitat saataisiin rajattua ja aikaa jäisi tarkemmalle selvittelylle.

Ehdotus

- Lisätään pykälään toinen momentti *"Akuutin kala- tai rapukuoleman yhteydessä, jos aiheuttajaksi on syytä epäillä kala- tai raputautia, voi eläinlääkintäviranomainen tai paikallinen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antaa ongelman laajuuden ja aiheuttajan selvittämisen edellyttämäksi ajaksi toimenpidekieltoja ja muita ohjeita tai määräyksiä, joilla ehkäistään tartunnan leviämistä."*

78 § Kalastonhoitomaksu ja 81 § Maksuvarojen käyttö

Kalastusmahdollisuudet ja kalakantojen hyödyntäminen edistävät ihmisten sosiaalista ja fyysistä hyvinvointia, mikä on tutkimuslaitoksen mielestä keskeinen lähtökohta kalastuslaissa ja kalatalouden rahoitusjärjestelmässä. Maksujärjestelmä, jossa varoja kerätään kalastajilta ja palautetaan eri tarkoituksiin, ei siis voi painottua vain kalakantojen, vaan myös kalastuksen turvaamiseen. Varoja on tarkoitus käyttää muun muassa kalastuksen suunnitteluun, neuvontaan, kehittämiseen ja valvontaan, minkä vuoksi aiemmin käytetty kalastuksenhoitomaksu sopii kalastonhoitomaksua paremmin maksun nimeksi.

Maksun suuruus on 35 euroa. Perustelujen mukaan maksukertymä tulisi kalastuslakiehdotuksissa esitetyin muutoksin (kalastuksenhoitomaksun ja viehekalastusmaksujen yhdistäminen valtakunnalliseksi maksuksi, eläkeläiset maksun piiriin) kasvamaan. Perustelut kertymän kasvuodotukselle eivät ole selvät. Uuden suunnittelujärjestelmän kustannukset tulevat olemaan suuret. On todennäköistä, että ainakin alussa pääosa maksukertymästä menee kalavesien hoidon sijasta suunnitteluun. Suunnittelujärjestelmän toimivuus on paljon kiinni siitä, pystytäänkö järjestelmä rahoittamaan.

Esitetyt muutokset maksun keräämisen yksinkertaistamiseksi (erityisesti 78 §) johtavat eri kalastajaryhmien välisten maksutaakkojen muutoksiin ja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksiin. Esimerkiksi pelkästään verkkokalastusta harjoittavan vuosimaksu suurenee merkittävästi ilman, että siitä saa lisäarvoa. Tutkimuslaitos pitää kuitenkin maksujärjestelmän selkeyttämistä niin tärkeänä tavoitteena, että ei esitä muutosta maksun keräystapaan.

Ehdotus

- Muutetaan lakiehdotuksessa käytetty termi *"kalastonhoitomaksu"* muotoon *"kalastuksenhoitomaksu"*.
- Lisätään kohtaan 3) *"ja kalastusmahdollisuuksien edistämiseksi"*, jolloin teksti olisi: *"kalatalousalan neuvontapalvelujen järjestämiseksi ja kalastusmahdollisuuksien edistämiseksi toteuttavista hankkeista aiheutuviin kustannuksiin;"*

79 § ja 80 §

Näissä pykälissä on yksityiskohtaisia säännöksiä maksujen keräämisestä ja suorittamisesta. 80 §:n lopussa mainitaan maa- ja metsätalousministeriön asetus, jossa on tarkempaa tietoa. 79 §:n ja 80 §:n 2 momentit voisi lain selkeyttämisen vuoksi siirtää asetukseen.

87 § Kaupallisten kalastajien ryhmät

Lakiehdotuksessa kaupallisten kalastajien I-ryhmään kuulumisen edellyttäisi, että kolmen viimeksi kuluneen tilikauden aikana kertyneen liikevaihdon keskiarvo ylittää arvonlisäverolain 3 §:n 1 momentissa säädetyn määrän. Elinkeinon harjoittajaa voi kohdata kalakannan, ympäristön tai yhteiskunnan taholta ennalta arvaamattomia tilapäisiä haittatekijöitä, joiden vuoksi liikevaihto voi jäädä useaksi vuodeksi tavallista pienemmäksi. Esimerkkinä mainittakoon taannoin hylkeiden ja merimetsojen aiheuttamien ongelmien ilmaantuminen ja paikallisista ongelmista esimerkkinä vesistön ruoppaustyöt tai öljyonnettomuus. Todennäköisesti monet nykyisin I-luokkaan kuuluvat kalastajat eivät saavuta esitettyä liikevaihtorajaa, vaikka heillä ei ole muita verotettavia tuloja. On myös otettava huomioon, että kalastajalla voi olla muita luontopalveluihin liittyviä tulonlähteitä kalanmyynnin rinnalla.

RKTL esittää harkittavaksi, että pääasiallisesti kalastuksesta tulonsa saavat kalastajat luokiteltaisiin kuuluviksi I-ryhmään ja kalastustuloon laskettaisiin myös kaupalliseen kalastukseen liittyvistä luonto-, kuljetus- ja opaspalveluista saadut tulot.

Lisäksi kalastajien/kalastuksen luonteiden tarkentava identifioiminen ryhmässä II olisi suotavaa jo lakitekstissä. Vaikka kaupallisen kalastajan käsite olisi yhdenmukainen Euroopan unionin lainsäädännön käsitteistön kanssa, käsite ei ilmaise pohjoisimmassa Suomessa sisävesikalastuksen vahvaa kotitarveluonnetta tai kalastuksen merkitystä perinteisen luontaiselinkeinon muotona tai kalastusmatkailun liitännäiselinkeinona. Pohjoisimmassa Suomessa ryhmään II kuuluisivat todennäköisesti luontaiselinkeinoja ja niihin liittyviä kalastusmatkailupalveluja harjoittavat henkilöt, jotka myyvät kalaa suoraan asiakkaalle (kalastusmatkailija), jalostajalle tai kauppaan.

Ehdotus

- Kaupallisen kalastajan ryhmälle II esitetään lakitekstiin suuntaa-antava lisäys kalastuksen luonteesta, esim. *"luontaistaloutta ja/tai siihen liittyviä kalastusmatkailupalveluja harjoittavat henkilöt"*.

89 § Saaliiden ilmoitusvelvollisuus

Saaliiden ilmoitusvelvollisuus on tärkeä osa kalavesien hoidon, kalastuksen järjestämisen ja edistämisen seuraamisen perustietoa. Tämän vuoksi sisävesien saalisilmoitusvelvollisuus on tervetullut lisä nykyisiin säädöksiin. Kaupallisen kalastajien tulisi aina ilmoittaa saaliit Luonnonvarakeskukseen eikä vain vaadittaessa. Saalisilmoitusvelvollisuuden laajuudesta tulisi pykälän mukaisesti säätää tarkemmin asetuksella. Päivakohtaisen päiväkirjan ylläpito on pienkalastajille tarpeeton, kuukausiseuranta ja satunnaisesti kalastaville vuosiseurantakin on riittävä. Trooli- ja nuottakalastajat voisivat pitää päivittäistä saalispäiväkirjaa, mutta nämä tarkemmat säädökset on syytä säätää vasta asetuksessa.

Sisävesien saaliista koskeviin ilmoittamisvelvollisuuksiin tulisi saaliin määrän lisäksi sisällyttää saaliin ensimyyntin tiedot (hinta, määrä). Tämä olisi oleellista, jotta sisävesienkin kalastuksen arvoa voitaisiin luotettavasti arvioida ja tilastoida. Merialueella ensiostojen ilmoittamista perustellaan mm. kalan jäljitettävyydellä. Koska elintarvikkeeksi pyydetään sekä merellä että sisävesillä pitkälti samoja kalalajeja, olisi sisävesien ensiostojen ilmoittaminen perusteltua myös tältä kannalta. On myös huomattava sisävesikalastuksen suhteellinen merkitys: jos osittain rehuksi päätyvää silakkaa ja kilohailia ei lasketa mukaan, on kaupallisen sisävesikalastuksen saaliin arvo nykyään (v. 2012 n. 9,6 milj. €) samalla tasolla kuin merialueen saaliin arvo (v. 2012 n. 10,9 milj. €).

Ehdotukset

- Uusi muotoilu *"... kaupallinen kalastaja on velvollinen pitämään muualla kuin merialueella tapahtuvasta kalastuksesta päiväkirjaa ja ilmoittamaan Luonnonvarakeskukselle..."*.

- Lisäys 1. momentin loppuun ”...lukuunsa pyydetty saaliit sekä ensimyyntin määrä- ja hintatiedot”.

90 § Saaliin ensimyynti

Tutkimuslaitos ei vastusta pykälään sisältyvää poikkeusta, joka mahdollistaa vapaa-ajankalastajien satunnaisen kalanmyynnin yksityishenkilöille, mutta pitää myynnille esitettyä viiden kilon vuorokausirajaa ongelmallisena.

Äärimmäisen vaikean valvottavuuden lisäksi kilomääräisen rajan ongelmana on mm. se, että raja kohtelee eri lajeihin erikoistuneita kalastajia eri tavoin. Esimerkiksi koko pyyntikauden kestävä rapujen tai muikun mädin viiden kilon vuorokausimyynti on jo varsin laajaa kaupallista toimintaa. Sen sijaan vaikkapa lahnaa myytäessä sama määrä ei enää tunnukaan suurelta. Tutkimuslaitos esittääkin harkittavaksi, että luvalliseksi säädettäisiin satunnainen, pienimuotoinen myynti yksityishenkilöille ilman tarkkaa kilomääräistä rajaa.

Jos kilomääräisestä rajoituksesta kuitenkin halutaan pitää kiinni, voitaisiin vuorokausirajan sijaan harkita viikkorajoitusta, joka voisi olla esimerkiksi parikymmentä kiloa viikossa. Näin luvalliseen hyötykäyttöön saataisiin myös vapaa-ajankalastajan satunnainen kymmenen kilon hauki tai yllättävän suuri muikkusaalis. Laajan ja järjestelmällisen myyntitoiminnan estämiseksi myyntimäärälle voitaisiin toisaalta asettaa myös vuositason yläraja, esimerkiksi 300 kiloa vuodessa. Kiintiöiden noudattamisen vaikea valvonta voisi kuitenkin aiheuttaa lainsäädännön arvovallan kyseenalaistumista.

Ehdotus

- Uusi muotoilu ”*Muut kuin kaupallisen kalastajat eivät saa harjoittaa sisävesiltä kalastamansa tai lukuunsa kalastetun saaliin ensimyyntiä, lukuun ottamatta satunnaista, pienimuotoista myyntiä yksityishenkilöille.*”

91 § Kalataloushallinnon tietojärjestelmä

Pykälän ensimmäinen momentti vaikuttaa kummalliselta. Voisiko sanoa lyhyemmin ja viitata suoraan 93 §:n sisältöön tai jättää koko ensimmäinen momentti pois?

93 § Tietojärjestelmän rakenne ja sisältö

Tutkimuslaitos pitää ensiarvoisen tärkeänä, että muodostuvaan kalastonhoitomaksurekisterin tietoihin sisällytetään maksaneiden henkilötunnus. Se on ainoa tapa identifioida rekisteriin kuuluvat henkilöt toisensa poissulkevasti. Samalla henkilötunnus antaa mahdollisuuden tutkia rekisteriin kuulumattomien kalastajien (alle 18-vuotiaat, onkijat ym.) kalastusta tekemällä heistä erillinen otos väestön keskusrekisteristä. Henkilötunnuksen avulla voidaan myös hankkia rekisteriin ajantasaiset yhteystiedot, joka auttaa merkittävästi rekisterin päivitystä. Tällöin voidaan myös harkita, että osoitetietoja ei tarvitsisi kysyä maksun maksamisen yhteydessä.

Kohdissa 1 ja 4 käytetään sanontaa ”..., johon voidaan tallettaa...”, kun muissa kohdissa käytetään sanontaa ”merkitään”. Tuo ”voidaan tallettaa” kuulostaa mahdollisuudelta, eli asia voidaan myös jättää tekemättä. Loogisesti tulisi käyttää samaa termiä ”merkitään” tai sitten ”voidaan” korvataan sanalla ”tulee”.

Kohdassa 4) pitää ehdottomasti olla *istutettavan erän alkuperä*, muuten jäljitettävyyys, joka on melkein kaikissa yleisesti kaupan olevissa tuotteissa nykyisin ehdoton vaatimus, puuttuu. Kala- ja raputautien kannalta, tai jos ilmenee jälkepäin lajin tai kannan suhteen epäselvyyttä tai istutus on tulokseton ja syy halutaan

selvittää, jäljitettävyys on tärkeää. Monesti epäselvyydet ilmaantuvat vasta vuosien kuluttua, ja silloin ei voi muistiin enää luottaa.

Siirtoistutustapauksissa ja ylisiirroissa kalojen alkuperä (ja myös siirron välivaiheet) on vielä tavanomaista laitos- tai luonnonravintolammikkokasvatettua istutusmateriaalia tärkeämpää.

Kohdassa 4 istutuspaikan tulisi ilmetä yksiselitteisesti. Tarvitaan vesistönumero ja mielellään myös istutuspaikan koordinaatit sekä lähin peruskartalta löytyvä paikannimi. Ylimalkaisten tietojen pohjalta karttasovellusten hyödyntämismahdollisuudet jäävät heikoiksi.

Ehdotukset

- Lisätään kohtaan 2 *"... maksajan henkilötunnus ..."*.
- Muutetaan kohdissa 1 ja 4 sanonta *"... johon voidaan tallentaa..."* muotoon *"... tulee tallentaa ..."*.
- Lisätään kohtaan 4 *"... istutettavan erän alkuperä ..."*.
- Lisätään kohtaan 4 *"... istutuspaikka koordinaatteina ja peruskartan lähimpänä paikannimenä ..."*.

96 § Henkilötietojen säilyttäminen

Kolmen vuoden raja vaikuttaa lyhyeltä. Tämän vuoksi pitää varmistaa, että tilastojen tarvitsemat tiedot ovat siirtyneet Luonnonvarakeskukseen ennen henkilötietojen hävittämistä.

103 § Kalastuksentralvojan koe ja koulutus

Pykälän perustelutekstissä sanotaan, että kalastuksentralvojan yhtenä kelpoisuusedellytyksenä olisi kalastuksentralvojan koulutuksen suorittaminen. Vastaavassa lainkohdassa kuitenkin sanotaan, että koulutuksen vaihtoehtona on muu riittävä perehtyneisyys kalastuksentralvontaan, joka osoitetaan suorittamalla kalastuksentralvojan koe.

117 § Kalastusrikkomus

Kala- ja rapunäytteen ottaminen ja toimittaminen tutkittavaksi ja ilmoitusvelvollisuus tapauksissa, joissa on syytä epäillä kalan tai ravun olevan sairas tai että kyseessä olisi vieraslaji, pitäisi kirjoittaa poikkeuksena myös tähän pykälään liittyen edellä pykälä 47, 51 ja 58 koskeviin ehdotuksiin.

Tähän pykälään olisi syytä myös harkita omaa momenttia rapujen sumputus- ja säilytyskiellon (51 §) rikkomuksesta.

128 § Ensimmäinen kalatalousaluejako

Ensimmäinen momentti on epäselvästi ilmaistu ja asia pitäisi ilmaista selvemmin. Perusteluista ilmenee, että ELY-keskus kutsuu nykyisin toimivien kalastusalueiden edustajia yhteistyöryhmiin tekemään ehdotusta ensimmäisestä kalatalousaluejakoista.